

Civilutskottets betänkande 2023/24:CU9

Familjerätt

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden, bl.a. med hänvisning till pågående arbete. Motionsyrkandena handlar om en könsneutral föräldrabalk, antalet vårdnadshavare för ett barn, juridiskt biträde för barn, vissa frågor om vårdnad, boende och umgänge vid våld i familjen, vissa frågor om namnbyte, EU-regler på familjerättens område m.m.

I betänkandet finns tolv reservationer (S, SD, V, C, MP). I en av reservationerna (S, V, C, MP) föreslås ett tillkännagivande till regeringen om juridiskt biträde för barn.

Behandlade förslag

130 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2023/24.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	6
Utskottets överväganden	7
Vigsel inom trossamfund	7
Könsneutral föräldrabalk	8
Obligatoriskt föräldraskapstest vid födsel	10
Föräldraskap efter assisterad befruktning	12
Antalet vårdnadshavare för ett barn	14
Barnets hörande i vårdnadsmål	16
Juridiskt biträde för barn	19
Vissa frågor om vårdnad, boende och umgänge vid våld i familjen	25
Vissa frågor om namnbyte	39
EU-regler på familjerättens område	42
Motioner som bereds förenklat	45
Reservationer	46
1. Könsneutral föräldrabalk, punkt 2 (MP)	46
2. Föräldraskap efter assisterad befruktning, punkt 4 (MP)	47
3. Antalet vårdnadshavare för ett barn, punkt 5 (C, MP)	47
4. Barnets hörande i vårdnadsmål, punkt 6 (SD)	48
5. Juridiskt biträde för barn, punkt 7 (S, V, C, MP)	49
6. Utgångspunkter för umgänge vid allvarligt våld i familjen, punkt 8 (S)	50
7. Andra frågor om vårdnad, boende och umgänge vid våld i familjen, punkt 9 (S)	51
8. Andra frågor om vårdnad, boende och umgänge vid våld i familjen, punkt 9 (C)	53
9. Andra frågor om vårdnad, boende och umgänge vid våld i familjen, punkt 9 (MP)	54
10. Vissa frågor om namnbyte, punkt 10 (V)	55
11. Vissa frågor om namnbyte, punkt 10 (C)	56
12. EU-regler på familjerättens område, punkt 11 (SD)	57
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	58
Motioner från allmänna motionstiden 2023/24	58
<i>Bilaga 2</i>	
Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet	71

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Vigsel inom trossamfund

Riksdagen avslår motion
2023/24:1641 av Niels Paarup-Petersen (C).

2. Könsneutral föräldrabalk

Riksdagen avslår motionerna
2023/24:921 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 1 och
2023/24:1054 av Daniel Vencu Velasquez Castro (S) yrkandena 1 och
2.

Reservation 1 (MP)

3. Obligatoriskt föräldraskapstest vid födsel

Riksdagen avslår motion
2023/24:522 av Ann-Sofie Lifvenhage (M).

4. Föräldraskap efter assisterad befruktning

Riksdagen avslår motion
2023/24:921 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 5.

Reservation 2 (MP)

5. Antalet vårdnadshavare för ett barn

Riksdagen avslår motionerna
2023/24:1895 av Yasmine Bladelius och Anna Wallentheim (båda S)
och
2023/24:2481 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 19.

Reservation 3 (C, MP)

6. Barnets hörande i vårdnadsmål

Riksdagen avslår motion
2023/24:2073 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 11.

Reservation 4 (SD)

7. Juridiskt biträde för barn

Riksdagen avslår motionerna
2023/24:927 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 8,
2023/24:1836 av Ida Ekeröth Clausson m.fl. (S),
2023/24:2449 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 3,
2023/24:2481 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 24,
2023/24:2636 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 7,
2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkande 117 och
2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 86.

Reservation 5 (S, V, C, MP)

8. Utgångspunkter för umgänge vid allvarligt våld i familjen

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:407 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 21 och

2023/24:2636 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 12.

Reservation 6 (S)

9. Andra frågor om vårdnad, boende och umgänge vid våld i familjen

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:552 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2023/24:725 av Caroline Högström (M) yrkandena 1–3,

2023/24:1477 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD),

2023/24:1672 av Azadeh Rojhan och Alexandra Völker (båda S),

2023/24:1678 av Alexandra Völker och Azadeh Rojhan (båda S) yrkande 5,

2023/24:2449 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkandena 1, 2 och 4,

2023/24:2481 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkandena 21–23,

2023/24:2588 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkandena 4 och 5,

2023/24:2636 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkandena 5, 6, 8, 9, 11, 13, 14, 16 och 18,

2023/24:2640 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 72,

2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkandena 115 och 116 samt

2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 85.

Reservation 7 (S)

Reservation 8 (C)

Reservation 9 (MP)

10. Vissa frågor om namnbyte

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:104 av Nadja Awad m.fl. (V) yrkande 6 och

2023/24:2499 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkande 11.

Reservation 10 (V)

Reservation 11 (C)

11. EU-regler på familjerättens område

Riksdagen avslår motion

2023/24:407 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 5.

Reservation 12 (SD)

12. Motioner som bereds förenklad

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 11 april 2024

På civilutskottets vägnar

Malcolm Momodou Jallow

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Malcolm Momodou Jallow (V), Mikael Eskilander (SD), Leif Nysmed (S), Roger Hedlund (SD), Laila Naraghi (S), Lars Beckman (M), Denis Begic (S), Martin Westmont (SD), Larry Söder (KD), Alireza Akhondi (C), Björn Tidland (SD), Katarina Luhr (MP), Jakob Olofsgård (L), Jennie Wernäng (M), Adrian Magnusson (S) och Anna Vedin (M).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet 130 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2023/24 i olika familjerättsliga frågor. Av dessa behandlas ca 80 motionsyrkanden i förenklad ordning eftersom de tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden.

Förslagen i motionerna finns i bilaga 1. De motionsyrkanden som bereds förenklad finns i bilaga 2.

Utskottets överväganden

Vigsel inom trossamfund

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att införa en skyldighet för vigselförrättare inom trossamfund att viga dem som vill vigas.

Motionen

I motion 2023/24:1641 föreslår Niels Paarup-Petersen (C) ett tillkännagivande till regeringen om att säkerställa att alla som vill vigas har rätt att vigas hos alla som har rätt att viga. Motionären anför att det är orimligt att trossamfundens vigselförrättare inte är skyldiga att viga t.ex. samkönade par.

Bakgrund

Behörig att vara vigselförrättare är enligt 4 kap. 3 § äktenskapsbalken dels en sådan präst eller annan befattningshavare i ett trossamfund som har förordnande enligt lagen (1993:305) om rätt att förrätta vigsel inom trossamfund, dels den som länsstyrelsen har förordnat (s.k. borgerlig vigselförrättare). Den förstnämnda kategorin av vigselförrättare har ingen skyldighet att förrätta vigsel.

Att vigselförrättare inom trossamfund inte är skyldiga att viga förtydligades i äktenskapsbalken genom lagstiftningsärendet Könsneutrala äktenskap och vigselfrågor (prop. 2008/09:80, bet. 2008/09:CU19, rskr. 2008/09:208). Som skäl för detta anförde regeringen följande i propositionen (s. 22):

Som utredningen fastslår finns det ingen skyldighet att förrätta vigsel för den som är behörig vigselförrättare inom ett trossamfund med vigsel-tillstånd eller för samfundet. [...]

Den sedan länge rådande ordningen innebär alltså att det kan förekomma att en vigsel som ett par önskar sig inom ett visst samfund inte kan äga rum där, även om paret uppfyller äktenskapsbalkens krav. Det kan t.ex. vara situationer där trosuppfattningar hos samfundet eller vigselförrättaren hindrar en vigsel för att parterna inte utövar samma religion eller för att en av parterna är skild.

Samfundet och samfundets vigselförrättare har anförtrots en uppgift som innefattar myndighetsutövning. När detta bemyndigande utnyttjas har de skyldighet att följa de författningsregler om vigsel som finns. Det ligger i sakens natur att det därutöver inte kan ställas krav på att trossamfundet ska tillhandahålla vigselförrättningar för alla som önskar det. Det är uppenbart att detta skulle vara svårt att förena med den fria trosutövningen och den frivillighet som det nuvarande systemet bygger på. Någon skyldighet att förrätta vigslar bör därför inte införas för trossamfundet eller trossamfundens vigselförrättare. Som utredningen föreslår finns det

däremot skäl att i äktenskapsbalken förtydliga den nu gällande ordningen att en sådan skyldighet inte finns.

Utskottet anslöt sig i betänkandet (s. 15) till de skäl som regeringen anfört.

Utskottets ställningstagande

Sedan länge gäller att den som är behörig vigselförrättare inom ett trossamfund har en rätt men inte en skyldighet att viga, till skillnad från borgerliga vigselförrättare. Det kan därför förekomma att en vigsel som ett par önskar sig inom ett visst trossamfund inte kan äga rum där, t.ex. för att parterna inte utövar samma religion eller för att en av parterna är skild. En skyldighet för trossamfundens vigselförrättare att viga alla som önskar det har ansetts vara svår att förena med den fria trosutövningen och den frivillighet som det nuvarande systemet bygger på.

Utskottet är inte berett att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandet, som därför avstyrks.

Könsneutral föräldrabalk

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en könsneutral föräldrabalk. Utskottet hänvisar till pågående beredningsarbete inom Regeringskansliet.

Jämför reservation 1 (MP).

Motionerna

I kommittémotion 2023/24:921 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande till regeringen om att göra föräldrabalken könsneutral. Motionärerna hänvisar till förslagen från Utredningen om en föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla och anför att det nu är dags att ta förslagen vidare.

Även i motion 2023/24:1054 av Daniel Vencu Velasquez Castro (S) föreslås tillkännagivanden om en könsneutral föräldrabalk. Motionären vill dels att regeringen skyndsamt bereder förslagen från den nämnda utredningen och återkommer med en proposition till riksdagen (yrkande 1), dels att bestämmelser som reglerar samma situation förs samman i gemensamma paragrafer (yrkande 2).

Rättsliga föräldrar enligt föräldrabalken

Enligt föräldrabalken finns det tre typer av rättsliga föräldrar: mor, far och förälder enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken. Uttrycket ”förälder enligt 1 kap. 9 §

föräldrabalken” avser den kvinna i ett samkönat äktenskap eller samboförhållande som inte har fött barnet.

Utredningen om en föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla

Utredningen om en föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla hade bl.a. i uppdrag att ta ställning till hur föräldrabalkens regler om föräldraskap kan utformas för att bli mer överskådliga, enhetliga, heltäckande, könsneutrala och inkluderande samt enklare att tillämpa (dir. 2020:132). Uppdraget redovisades i juni 2022 i betänkandet Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd för barns familjeliv (SOU 2022:38).

För att den föräldraskapsrättsliga regleringen ska bli enkel, tydlig och lätt att överblicka anser utredningen att det är nödvändigt att begränsa antalet paragrafer om föräldraskap genom att utmönstra den nuvarande fragmenterade ordningen där i praktiken lika fall regleras i olika paragrafer. En sådan genomgripande förändring är enligt utredningen inte möjlig att åstadkomma utan att samtidigt avskaffa de olika termerna för föräldraskap. Utredningen föreslår därför att ”mor”, ”far” och ”förälder enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken” ersätts av ”förälder” och att bestämmelser som reglerar samma situation förs samman i gemensamma paragrafer. I de situationer det har betydelse huruvida en förälder är den av föräldrarna som har fött barnet eller barnets andra förälder ska detta anges särskilt. Utredningen lämnar också flera andra förslag som syftar till att förenkla, tydliggöra och modernisera regelverket.

Betänkandet har remitterats, och remisstiden gick ut den 27 januari 2023.

Fråge- och interpellationssvar

Justitieminister Gunnar Strömmer (M) anförde i ett frågesvar den 28 juni 2023 (fr. 2022/23:797) att betänkandet Alla tiders föräldraskap är omfattande och innehåller flera intressanta och komplicerade frågor, att ett stort antal remissinstanser har lämnat synpunkter och att beredning av förslagen pågår. Någon närmare tidsplan kunde han inte ge.

I ett efterföljande interpellationssvar den 18 december 2023 (ip. 2023/24:246) anförde ministern bl.a. att han inte vill föregripa den pågående beredningen av något av förslagen i det nämnda betänkandet men att det är angeläget för honom och regeringen att regler om föräldraskap tryggar barns rätt till familjeliv. Enligt ministern har frågorna prioritet för regeringen men måste hanteras på ett sådant sätt att man uppnår en helhet som hänger ihop. Hanteringen måste också ske i ljuset av de diskussioner som förs på EU-nivå om kommissionens förslag till en EU-förordning med internationellt privaträttsliga regler om föräldraskap som presenterades för ett år sedan. Avsikten är därför att försöka ta de frågor om föräldraskap som ligger på regeringens bord samlat. Vidare förklarade ministern att hans främsta fokus på familjerättens område just nu ligger på att bereda åtgärder som kan stärka barns rätt

till en trygg uppväxt, fri från våld, med avstamp i de förslag som har lämnats i betänkandet Tryggare hem för barn.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att Utredningen om en föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla i sitt betänkande Alla tiders föräldraskap har lämnat förslag om bl.a. hur föräldraskapens regler om föräldraskap kan utformas för att bli mer överskådliga, enhetliga, heltäckande, könsneutrala och inkluderande samt enklare att tillämpa. Justitieminister Gunnar Strömmer (M) anförde i ett frågesvar i juni 2023 att betänkandet i fråga är omfattande och innehåller flera intressanta och komplicerade frågor, att ett stort antal remissinstanser har lämnat synpunkter och att beredning av förslagen pågår. I ett efterföljande interpellationssvar i december 2023 anförde ministern bl.a. att han inte vill föregripa den pågående beredningen av något av förslagen i betänkandet men att det är angeläget för honom och regeringen att regler om föräldraskap tryggar barns rätt till familjeliv. Enligt ministern har frågorna prioritet för regeringen men måste hanteras på ett sådant sätt att man uppnår en helhet som hänger ihop. Hanteringen måste också ske i ljuset av de diskussioner som förs på EU-nivå om kommissionens förslag till en EU-förordning med internationellt privaträttsliga regler om föräldraskap som presenterades för ett år sedan. Avsikten är därför att försöka ta de frågor om föräldraskap som ligger på regeringens bord samlat. Vidare förklarade ministern att hans främsta fokus på familjerättens område just nu ligger på att bereda åtgärder som kan stärka barns rätt till en trygg uppväxt, fri från våld, med avstamp i de förslag som har lämnats i betänkandet Tryggare hem för barn.

Mot den redovisade bakgrunden är utskottet inte berett att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandena, som därför avstyrks.

Obligatoriskt föräldraskapstest vid födsel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att införa ett obligatoriskt föräldraskapstest vid barnets födsel.

Motionen

I motion 2023/24:522 föreslår Ann-Sofie Lifvenhage (M) ett tillkännagivande till regeringen om att se över möjligheten att ta fram ett rättssäkert föräldrastest för nyfödda. Med detta avser motionären ett obligatoriskt blodprov på barn och föräldrar vid födseln i syfte att ge barn rätt till rätt föräldrar.

Bakgrund

Reglerna om föräldraskap

Som har redovisats tidigare i betänkandet finns det enligt förädrabalken tre typer av rättsliga föräldrar: mor, far och förälder enligt 1 kap. 9 § förädrabalken. Uttrycket ”förälder enligt 1 kap. 9 § förädrabalken” avser den kvinna i ett samkönat äktenskap eller samboförhållande som inte har fött barnet.

Föräldraskapet för den som har fött barnet uppkommer per automatik genom födandet, och detta gäller även om ägget kommit från en annan person. Den som efter äggdonation föder fram barnet ska alltså anses som barnets förälder (dvs. den ”biologiska föräldern”) och inte den som lämnat ägget (dvs. den ”genetiska föräldern”).

När det gäller föräldraskapet för den av föräldrarna som inte har fött barnet – barnets andra förälder – finns det två rättsliga grunder för hur ett sådant föräldraskap kan etableras. Barnets andra förälder är antingen den som har bidragit med sina spermier till barnets tillkomst, dvs. barnets genetiska förälder, eller den som har samtyckt till att hans eller hennes make eller sambo genomgått en assisterad befruktning (under vissa förutsättningar). De två grunderna för rättsligt föräldraskap för barnets andra förälder gäller alla barn. Däremot ser själva processen för hur föräldraskapet etableras olika ut beroende på om den som har fött barnet är gift eller ogift.

Om den som har fött barnet är gift vid barnets födelse presumeras maken vara barnets förälder. Föräldraskapet för maken uppkommer således per automatik när barnet föds, oavsett om det finns förutsättningar för föräldraskap eller inte. Detta innebär att de rättsliga grunderna för föräldraskap aktualiseras bara om det presumerade föräldraskapet ifrågasätts, t.ex. genom att föräldern eller barnet väcker talan om att föräldraskapet ska hävas.

Om den som har fött barnet inte är gift när barnet föds eller om ett presumerat föräldraskap har hävts, ska föräldraskapet för barnets andra förälder fastställas. Föräldraskapet kan fastställas antingen genom att den som anser sig vara barnets förälder bekräftar föräldraskapet eller genom att en domstol beslutar att en viss person är barnets förälder. Ett föräldraskap ska fastställas bara om någon av de rättsliga grunderna för föräldraskap är uppfylld. När ett föräldraskap fastställs genom dom är det domstolen som bedömer om det finns förutsättningar för en sådan fastställelse. När föräldraskapet bekräftas under medverkan av socialnämnden är det nämnden som gör den bedömningen. Vid en digital bekräftelse av föräldraskapet finns det inte någon myndighet som kontrollerar att de rättsliga grunderna för föräldraskap är uppfyllda. I stället är det upp till de enskilda – den som lämnar bekräftelsen och den som har fött barnet och som ska godkänna bekräftelsen – att med hjälp av den information som lämnas i e-tjänsten avgöra om det finns förutsättningar för föräldraskap. När det gäller digital bekräftelse finns det vidare ett tillkännagivande från riksdagen om att regeringen bör återkomma med ett

lagförslag som innebär att blivande föräldrar ska kunna bekräfta föräldraskapet digitalt redan före barnets födelse (bet. 2020/21:CU16, rskr. 2020/21:404).

Enligt föräldrabalken har ett barn som har tillkommit genom en sådan assisterad befruktning som har utförts med andra könsceller än föräldrarnas egna rätt att få veta det av sina föräldrar. Föräldrarna ska så snart det är lämpligt upplysa barnet om att han eller hon har tillkommit genom en sådan behandling.

Något om rättsgenetisk undersökning

Inom ramen för sin utredningsskyldighet enligt föräldrabalken har socialnämnden möjlighet att förordna om en rättsgenetisk undersökning. Detta förutsätter att ingen av parterna motsätter sig en sådan undersökning. I annat fall får frågan prövas av domstol inom ramen för en talan om faderskap.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser inte skäl för något tillkännagivande med anledning av motionsyrkandet, som därför bör avslås.

Föräldraskap efter assisterad befruktning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en översyn av reglerna om föräldraskap efter assisterad befruktning. Utskottet hänvisar bl.a. till de sakliga skälen bakom den befintliga regleringen samt ett utredningsförslag om att begränsa utrymmet att häva föräldraskap.

Jämför reservation 2 (MP).

Motionen

I kommittémotion 2023/24:921 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 5 begärs ett tillkännagivande till regeringen om att se över regleringen av vem som anses vara förälder efter en assisterad befruktning. Motionärerna hänvisar till att lagen ställer upp vissa krav för att ett presumerat föräldraskap ska motsvara ett rättsligt riktigt föräldraskap och därmed inte kunna hävas. Enligt motionärerna är reglerna så krångliga att det finns en stor risk för att folk inte vet vad som gäller i olika situationer och därmed att föräldraskap registreras felaktigt och sedan kan hävas.

Bakgrund

En utgångspunkt för den föräldraskapsrättsliga regleringen har ansetts vara att den, så långt det är möjligt, ska stärka barns rätt till information om sitt

genetiska ursprung, dvs. ge barnet rätt att få information om en donators identitet. Reglerna om föräldraskap vid assisterad befruktning har därför utformats på ett sätt som ska uppmuntra ofrivilligt barnlösa att genomföra assisterad befruktning där barnet har en sådan rättighet. (Se bl.a. prop. 2017/18:155 s. 52.)

Enligt den gällande föräldraskapspresumtionen i förädrabalken ska den man eller kvinna som vid ett barns födelse är gift med den som har fött barnet automatiskt anses som barnets förälder (1 kap. 1, 9 och 11 a §§). Med äkten-skap jämställs registrerade partnerskap. För att det presumerade föräldraskapet ska motsvara ett rättsligt riktigt föräldraskap och därmed inte kunna hävas ställer lagen dock upp följande krav när barnet har tillkommit genom assi-sterad befruktning med donerade spermier (1 kap. 8, 9 a och 11 c §§):

- Maken ska ha samtyckt till den assisterade befruktningen, och makarna ska ha varit gifta eller sambor vid tidpunkten för behandlingen.
- Det ska med hänsyn till samtliga omständigheter vara sannolikt att barnet har tillkommit genom den assisterade befruktningen.
- Den assisterade befruktningen ska ha utförts vid en behörig inrättning, och barnet ska ha rätt att ta del av uppgifter om spermiedonatorn.

Regeringen gav i november 2021 Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd i uppdrag att ta fram och sprida information om de föräldraskaps-rättsliga reglerna.¹ Uppdraget redovisades den 1 februari 2022, och informa-tionen finns bl.a. publicerad på myndighetens webbplats.

Som har redovisats tidigare i betänkandet hade Utredningen om en föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla bl.a. i uppdrag att ta ställning till hur förädrabalkens regler om föräldraskap kan utformas för att bli mer överskådliga, enhetliga, heltäckande, könsneutrala och inkluderande samt enklare att tillämpa (dir. 2020:132). Det ingick inte i uppdraget att se över förut-sättningarna för rättsligt föräldraskap. I betänkandet Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd för barns familjeliv (SOU 2022:38) övervägs därför inte några sakliga ändringar i denna del. Utredningen lämnar dock förslag som syftar till att göra regelverket för föräldraskap mer överskådligt, tydligt och begripligt.

En ändring i sak som utredningen dock föreslår utifrån sina direktiv är att det ska införas en begränsning av utrymmet att häva föräldraskapet för den förälder som inte har fött barnet. Begränsningen ska införas genom en tidsfrist för en förälders talerätt, så att en tvist om föräldraskap avgörs tidigt i barnets liv. Sålunda föreslås att en förälder ska kunna väcka talan om hävande av ett presumerat föräldraskap inom tre år från barnets födelse.

Betänkandet har remitterats och bereds nu vidare inom Regeringskansliet.

¹ Regeringsbeslut den 3 november 2021 i Ju2021/03807.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att en utgångspunkt för den föräldraskapsrättsliga regleringen har ansetts vara att den, så långt det är möjligt, ska stärka barns rätt till information om sitt genetiska ursprung, dvs. ge barnet rätt att få information om en donators identitet. Reglerna om föräldraskap vid assisterad befruktning har därför utformats på ett sätt som ska uppmuntra ofrivilligt barnlösa att genomföra assisterad befruktning där barnet har en sådan rättighet. För att ett presumerat föräldraskap ska motsvara ett rättsligt riktigt föräldraskap när barnet har tillkommit genom assisterad befruktning med donerade spermier ställer lagen därför bl.a. upp krav på att den assisterade befruktningen ska ha utförts vid en behörig inrättning och att barnet ska ha rätt att ta del av uppgifter om spermiedonatorn. Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd har haft i uppdrag att ta fram och sprida information om de föräldraskapsrättsliga reglerna, och informationen finns bl.a. publicerad på myndighetens webbplats.

Utskottet konstaterar vidare att Utredningen om en föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla i sitt betänkande Alla tiders föräldraskap – ett starkt skydd för barns familjeliv (SOU 2022:38) lämnar förslag som syftar till att göra regelverket för föräldraskap mer överskådligt, tydligt och begripligt. Dessutom föreslår utredningen att det ska införas en begränsning av utrymmet att häva föräldraskapet för den förälder som inte har fött barnet. Begränsningen ska införas genom en tidsfrist för en förälders talerätt, så att en tvist om föräldraskap avgörs tidigt i barnets liv. Sålunda föreslås att en förälder ska kunna väcka talan om hävande av ett presumerat föräldraskap inom tre år från barnets födelse. Betänkandet har remitterats och bereds nu vidare inom Regeringskansliet.

Mot den redovisade bakgrunden är utskottet inte berett att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandet, som därför avstyrks.

Antalet vårdnadshavare för ett barn

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att utvidga kretsen av vårdnadshavare för ett barn. Utskottet hänvisar till pågående arbete inom Regeringskansliet som gäller åtgärder för att underlätta för familjer där fler än två vuxna tar föräldraansvar.

Jämför reservation 3 (C, MP).

Motionerna

I kommittémotion 2023/24:2481 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 19 begärs ett tillkännagivande till regeringen om att utreda möjligheten för ett

barn att ha fler än två vårdnadshavare. Motionärerna hänvisar till situationer där t.ex. två samkönade par skaffar barn tillsammans.

I motion 2023/24:1895 föreslår Yasmine Bladelius och Anna Wallentheim (båda S) ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag om hur barn ska kunna ha fler än två juridiska vårdnadshavare.

Bakgrund

Enligt föräldrabalken står ett barn under vårdnad av båda föräldrarna eller en av dem, om inte rätten har anförtrott vårdnaden åt en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare eller åt en tillfällig vårdnadshavare (6 kap. 2 § första stycket).

Utredningen om en föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla hade bl.a. i uppdrag att ta ställning till om förutsättningarna för ett barn att upprätthålla sin relation med en social förälder efter en separation eller ett dödsfall behöver förbättras, och om det i övrigt behöver vidtas åtgärder för att underlätta för familjer där fler än två vuxna tar föräldransvar (dir. 2020:132). Uppdraget omfattade inte att överväga om det rättsliga föräldraskapet ska kunna utsträckas till fler än två personer. Utgångspunkten för uppdraget var vidare att ett behov av att stärka barns rätt till sociala föräldrar skulle tillgodoses genom andra åtgärder än att utvidga kretsen av vårdnadshavare.

Uppdraget redovisades i juni 2022 i betänkandet Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd för barns familjeliv (SOU 2022:38). Utredningen konstaterade att den familjerättsliga lagstiftningen inte är anpassad till att barn växer upp i andra familjer än kärnfamiljer, och utredningen identifierade utifrån en kartläggning av problembilden följande reformbehov:

- Förutsättningarna för barn att upprätthålla en relation med sina sociala föräldrar efter en separation eller en förälders dödsfall behöver förbättras.
- Det finns ett behov av att underlätta vardagslivet för vissa familjer där sociala föräldrar tar föräldransvar.

Det identifierade reformbehovet ledde till förslag från utredningen om

- informationsinsatser för familjer där det finns sociala föräldrar
- en ny form av fullmakt – s.k. föräldrafullmakt
- stärkt rätt för barnet till umgänge med sociala föräldrar
- utökade möjligheter till samarbetsamtal
- större möjligheter att ta hänsyn till barnets bästa när vårdnaden bestäms efter en förälders eller en vårdnadshavares död.

Betänkandet har remitterats och bereds vidare inom Regeringskansliet.

Tidigare behandling

Utskottet har tidigare behandlat motionsyrkanden bl.a. om att utvidga kretsen av vårdnadshavare med sikte på sociala föräldrar. Senast gjordes detta våren

2023 i betänkande 2022/23:CU6. Samtliga motionsyrkanden om vårdnad och umgänge i förhållande till sociala föräldrar avstyrktes då med hänvisning till de förslag som Utredningen om en föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla hade lämnat om bl.a. föräldrafullmakt och om att barns rätt till umgänge med sociala föräldrar ska stärkas. I likhet med tidigare fann utskottet inte skäl att föregripa det pågående arbetet genom någon åtgärd från riksdagens sida. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att Utredningen om en föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla hade i uppdrag att ta ställning till om förutsättningarna för ett barn att upprätthålla sin relation med en social förälder efter separation eller dödsfall behöver förbättras och om det i övrigt behöver vidtas åtgärder för att underlätta för familjer där fler än två vuxna tar föräldrans ansvar. Uppdraget omfattade inte att överväga om det rättsliga föräldraskapet ska kunna utsträckas till fler än två personer. Utgångspunkten för uppdraget var vidare att ett behov av att stärka barns rätt till sociala föräldrar skulle tillgodoses genom andra åtgärder än att utvidga kretsen av vårdnadshavare.

Uppdraget redovisades i juni 2022 i betänkandet Alla tiders föräldraskap – ett starkt skydd för barns familjeliv (SOU 2022:38). Utredningen lämnar flera förslag för att komma till rätta med den problembild som har identifierats. Sålunda föreslås bl.a. en ny form av fullmakt – föräldrafullmakt – och att barns rätt till umgänge med sociala föräldrar ska stärkas. Betänkandet har remitterats och bereds nu vidare inom Regeringskansliet.

I likhet med tidigare är utskottet inte berett att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandena, som därför avstyrks.

Barnets hörande i vårdnadsmål

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att ändra reglerna om barnets hörande i vårdnadsmål. Utskottet hänvisar bl.a. till 2021 års lagstiftningsärende om ett starkt barnrättsperspektiv i vårdnadstvister samt riksdagens tillkännagivanden om kompetens hos yrkesverksamma i mål om vårdnad m.m.

Jämför reservation 4 (SD).

Motionen

I kommittémotion 2023/24:2073 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 11 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör ta initiativ till att ändra lagstiftningen så att de domare som dömer i en vårdnadstvist blir skyldiga att träffa barnet personligen. Motionärerna hänvisar bl.a. till att domare i vissa

andra länder i regel träffar det barn som målet gäller och att en sådan direktkontakt kan främja domarens möjlighet att bedöma barnets bästa.

Reglerna om barnets delaktighet i vårdnadsmål

Genom lagstiftningsärendet Ett stärkt barnrättsperspektiv i vårdnadstvister gjordes ändringar i föräldrabalken som syftade till att förbättra förutsättningarna för barns delaktighet i frågor om vårdnad, boende och umgänge (prop. 2020/21:150, bet. 2020/21:CU17, rskr. 2020/21:315–316). Sålunda infördes en ny bestämmelse om barnets rätt att få information och komma till tals i frågor om vårdnad, boende och umgänge. Barnets rätt att komma till tals stärktes också genom att det klargjordes att rätten inte är begränsad till en rätt att uttrycka sin vilja eller inställning i en viss fråga utan innebär en rätt att framföra åsikter i en vidare bemärkelse. (Se 6 kap. 2 b §.) Dessutom klargjordes det att socialnämnden som utgångspunkt (om det inte är olämpligt) ska tala med barnet inom ramen för sitt arbete med utredningar i mål om vårdnad, boende eller umgänge, dvs. inte försöka klarlägga barnets åsikter på något annat sätt (6 kap. 19 § fjärde stycket). Även en socialnämnd som ska lämna s.k. snabbupplysningar ska – om det inte är olämpligt – höra barnet och föräldrarna (6 kap. 20 § andra stycket). Det blev också möjligt för socialnämnden att i ett förfarande om vårdnad, boende eller umgänge höra barnet utan vårdnadshavarens samtycke och utan att vårdnadshavaren är närvarande (6 kap. 20 a §). Lagändringarna trädde i kraft den 1 juli 2021.

Av detta följer att det vanligtvis är socialnämnden som ska se till att barnet får möjlighet att framföra sina åsikter, och nämnden har inom ramen för sina uppgifter ett ansvar för att säkerställa barnets delaktighet. Ytterst är det dock domstolens ansvar att kraven på delaktighet är uppfyllda i ett mål om vårdnad, boende eller umgänge. Barnet får höras inför domstolen om särskilda skäl talar för det och det är uppenbart att barnet inte kan ta skada av att höras (6 kap. 19 § femte stycket).

När det gäller barnets delaktighet i frågor om vårdnad, boende och umgänge framhöll regeringen i den ovannämnda propositionen (s. 44) att principen om barnets rätt till delaktighet är en grundläggande princip i barnkonventionen. Enligt artikel 12 i konventionen ska sålunda barnet få möjlighet att höras, antingen direkt eller genom företrädare, i alla domstolsförfaranden och administrativa förfaranden som rör barnet. Helst ska dock barnet inte höras i en öppen domstolsförhandling utan under förtroliga omständigheter, och regeringen hänvisade i denna del till Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 12 (CRC/C/GC/12 punkterna 35–43).

När det sedan gäller socialnämndens hörande av barnet anförde regeringen i propositionen (s. 149) bl.a. att samtalet, om möjligt, bör äga rum i en trygg och barnanpassad miljö för att barnet ska få bästa möjliga förutsättningar för sitt deltagande. Vidare kan det, enligt regeringen, många gånger vara att föredra att samtalet äger rum i barnets hemmiljö. Samtidigt behöver den som samtalar med barnet vara lyhörd för risken att närvaron i hemmet av en

förälder kan påverka de uppgifter som barnet lämnar. Det är också viktigt att den som talar med barnet uppträder med varsamhet och inte försöker pressa barnet på synpunkter, framhölls det.

Riksdagens tillkännagivanden om kompetens hos yrkesverksamma i mål om vårdnad

I det nämnda lagstiftningsärendet Ett stärkt barnrättsperspektiv i vårdnadstvister riktade riksdagen, på utskottets förslag, ett tillkännagivande till regeringen om kompetens hos yrkesverksamma i mål om vårdnad. Enligt tillkännagivandet bör regeringen göra en översyn i syfte att tillgodose det övergripande behovet av kunskapshöjning hos yrkesverksamma i arbetet med familjerättsliga frågor.

Riksdagen riktade sedan, våren 2022, på utskottets förslag ännu ett tillkännagivande till regeringen om kompetens hos yrkesverksamma i mål om vårdnad (bet. 2021/22:CU6, rskr. 2021/22:261). Enligt tillkännagivandet bör regeringen ta nödvändiga initiativ för att säkerställa att bl.a. de domare som hanterar frågor om vårdnad m.m. har tillräcklig kunskap och kompetens så att barnrättsperspektivet får fullt genomslag i praktiken.

Utskottets ställningstagande

Enligt den gällande ordningen i Sverige är det vanligtvis socialnämnden som ska se till att barnet får möjlighet att framföra sina åsikter i ett mål om vårdnad, boende och umgänge, och nämnden har inom ramen för sina uppgifter ett ansvar för att säkerställa barnets delaktighet. Ytterst är det dock domstolens ansvar att kraven på delaktighet är uppfyllda i målet. Barnet får höras inför domstolen om särskilda skäl talar för det och det är uppenbart att barnet inte kan ta skada av att höras.

Genom 2021 års lagstiftningsärende om ett stärkt barnrättsperspektiv i vårdnadstvister stärktes barnets rätt att komma till tals i flera avseenden. Bland annat klagjordes det att rätten att komma till tals inte är begränsad till en rätt att uttrycka sin vilja eller inställning i en viss fråga utan innebär en rätt att framföra åsikter i en vidare bemärkelse. Det blev också möjligt för socialnämnden att höra barnet utan vårdnadshavarens samtycke och utan att vårdnadshavaren är närvarande.

I det nämnda lagstiftningsärendet framhöll regeringen att principen om barnets rätt till delaktighet är en grundläggande princip i barnkonventionen. Enligt artikel 12 i konventionen ska sålunda barnet få möjlighet att höras, antingen direkt eller genom företrädare, i alla domstolsförfaranden och administrativa förfaranden som rör barnet. Med hänvisning till Barnrättskommitténs allmänna kommentar ska dock, enligt regeringen, barnet helst inte höras i en öppen domstolsförhandling utan under förtroliga omständigheter.

I samma lagstiftningsärende riktade riksdagen, på utskottets förslag, ett tillkännagivande till regeringen om kompetens hos yrkesverksamma i mål om

vårdnad. Enligt tillkännagivandet bör regeringen göra en översyn i syfte att tillgodose det övergripande behovet av kunskapshöjning hos yrkesverksamma i arbetet med familjerättsliga frågor. Riksdagen riktade sedan, våren 2022, på utskottets förslag ännu ett tillkännagivande till regeringen i saken. Enligt tillkännagivandet bör regeringen ta nödvändiga initiativ för att säkerställa att bl.a. de domare som hanterar frågor om vårdnad m.m. har tillräcklig kunskap och kompetens så att barnrättsperspektivet får fullt genomslag i praktiken.

Mot den redovisade bakgrunden finner utskottet inte skäl att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandet, som därför avstyrks.

Juridiskt biträde för barn

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om juridiskt biträde för barn. Utskottet hänvisar bl.a. till att frågan om barns processuella ställning och möjligheten till ett eget juridiskt biträde har lyfts i ett utredningsbetänkande som nyligen har remitterats och att frågan ligger på regeringens bord.

Jämför reservation 5 (S, V, C, MP).

Motionerna

I partimotion 2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 86 begärs ett tillkännagivande till regeringen om att se över möjligheten för barn att få ett eget juridiskt ombud i mål om vårdnad och umgänge.

Motsvarande förslag om ett ombud eller biträde för barn i mål om vårdnad, boende och umgänge läggs fram i kommittémotionerna

- 2023/24:2636 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 7
- 2023/24:2481 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 24
- 2023/24:927 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 8
- 2023/24:2449 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 3
- 2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkande 117.

Ett liknande förslag finns också i motion 2023/24:1836 av Ida Ekeröth Claussion m.fl. (S).

Nya regler om barnets delaktighet i vårdnads mål

Riksdagen beslutade våren 2021 om nya regler i 6 kap. föräldrabalken om bl.a. barnets delaktighet i vårdnads mål – lagstiftningsärendet om ett stärkt barnrättsperspektiv i vårdnadstvister (prop. 2020/21:150, bet. 2020/21:CU17, rskr. 2020/21:315–316). Lagändringarna om barnets delaktighet trädde i kraft den 1 juli 2021 och innebär följande.

Barnet ska få information och få möjlighet att framföra sina åsikter i frågor om vårdnad, boende och umgänge, och barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. Socialnämnden ska som utgångspunkt (om det inte är olämpligt) tala med barnet inom ramen för sitt arbete med utredningar i mål om vårdnad, boende eller umgänge, dvs. inte försöka klarlägga barnets åsikter på något annat sätt. Även en socialnämnd som ska lämna snabbupplysningar ska, om det inte är olämpligt, höra barnet. Detta kan nu göras utan vårdnadshavarens samtycke och utan att vårdnadshavaren är närvarande. Ytterst är det domstolens ansvar att kraven på delaktighet är uppfyllda i ett mål om vårdnad, boende eller umgänge. Barnet får, liksom tidigare, höras inför domstolen om särskilda skäl talar för det och det är uppenbart att barnet inte kan ta skada av att höras.

2014 års vårdnadsutredning

Till grund för de nya reglerna om barnets delaktighet i vårdnadsfall låg förslag från 2014 års vårdnadsutredning i betänkandet *Se barnet!* (SOU 2017:6).

Utredningen övervägde frågan om att införa en möjlighet för domstolen att utse ett juridiskt biträde för barn i mål om vårdnad, boende eller umgänge. Utredningen bedömde att det för närvarande inte bör införas en sådan möjlighet.

Utredningen konstaterade att om det infördes en möjlighet för barn att få ett biträde i processen, skulle biträdets uppgift vara att företräda barnets intressen och bevaka barnets rätt under processen. Ett biträde skulle också kunna säkerställa barnets rätt till information under handläggningen i domstol. Ett biträde skulle alltså kunna säkerställa barnets perspektiv och delaktighet i processen.

Enligt utredningen skulle dock ett biträde för barnet också kunna medföra en rad negativa konsekvenser. Eftersom ett biträdets uppgifter först och främst skulle vara lika socialtjänstens skulle barnet behöva samtala om samma saker med ytterligare en aktör. Detta skulle kunna upplevas som förvirrande och ansträngande för barnet. Flera av de barn som utredningen träffade uttryckte att det varit påfrestande att samtala med socialtjänsten. Vidare finns det bl.a. en risk för att ytterligare en aktör i processen skulle medföra att föräldrarnas konflikt trappas upp, vilket skulle kunna påverka barnet negativt och göra domstolsprocessen mer svårhanterad än i dag. Att barnet skulle få en direkt kanal att förmedla sina åsikter genom skulle också kunna medföra att föräldrarnas tryck och påverkan på barnet skulle öka. Det skulle i sin tur kunna innebära en risk för att barnet drogs in i föräldrarnas konflikt i större utsträckning än i dag. Därutöver pekade utredningen på avgränsningsproblem i fråga om bl.a. i vilka fall och när i processen ett biträde ska utses. Vidare går det enligt utredningen inte heller att bortse från att det skulle vara kostsamt att införa en rätt till ett eget biträde för barn. Utredningen ansåg att tillgängliga resurser i första hand borde läggas på insatser som kan verka dämpande på konfliktnivån i processen.

Utredningen hänvisade även till att den i sitt betänkande föreslagit flera lagändringar och andra åtgärder för att säkerställa barns rätt och delaktighet i processen som kommer att leda till att barnets perspektiv och rättigheter stärks. Mot den bakgrunden ansåg utredningen att det då inte fanns tillräckligt starka skäl att föreslå en möjlighet till biträde för barn. Det kunde dock enligt utredningen finnas anledning att överväga frågan på nytt när förslagen varit i kraft en tid och kan utvärderas.

Utredningsförslag om rätt till biträde vid prövningen av vissa frågor om vårdnadsöverflyttning

Utredningen om vikten av trygghet och kontinuitet för barn i utsatta situationer föreslår i sitt betänkande Tryggare hem för barn (SOU 2022:71) en rätt till biträde vid prövningen av vissa frågor om vårdnadsöverflyttning. Förslaget innebär att det vid prövningen av frågor om särskilt förordnad vårdnadshavare eller tillfällig vårdnadshavare enligt 6 kap. 7–8 a och 10 d §§ föräldrabalken ska förordnas ett offentligt biträde för barnet enligt lagen (1996:1620) om offentligt biträde. En första förutsättning för att det ska bli aktuellt med ett biträde är att socialnämnden eller domstolen har tagit initiativ till en vårdnadsöverflyttning. En andra förutsättning för rätt till biträde är att vårdnadsöverflyttningen innebär att vårdnaden om barnet flyttas från barnets föräldrar till någon annan. Betänkandet har remitterats, och en proposition är aviserad till september 2024.

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkanden behandlades senast av utskottet våren 2023 i betänkande 2022/23:CU6. Utskottet avstyrkte motionsyrkandena med följande motivering:

I likhet med tidigare konstaterar utskottet att riksdagen våren 2021 införde nya regler om barnets delaktighet i vårdnadsfall. De nya reglerna syftar till att säkerställa barnets rätt och delaktighet i processen och därmed stärka barnets perspektiv och rättigheter. De nya reglerna grundade sig på förslag från 2014 års vårdnadsutredning, som mot bakgrund av den föreslagna reformen om barnets delaktighet inte fann tillräckligt starka skäl att föreslå en möjlighet till biträde för barn. Utredningen ansåg dock att det kunde finnas anledning att överväga frågan på nytt när den nya regleringen varit i kraft en tid och kan utvärderas. Utöver detta konstaterar utskottet att Utredningen om vikten av trygghet och kontinuitet för barn i utsatta situationer i sitt nyligen överlämnade betänkande Tryggare hem för barn (SOU 2022:71) föreslår en rätt till biträde för barn vid prövningen av vissa frågor om vårdnadsöverflyttning. Betänkandet är föremål för remissbehandling, och remisstiden går ut den 8 maj 2023.

Mot den redovisade bakgrunden är utskottet fortfarande inte berett att föreslå något initiativ från riksdagens sida i saken, och motionsyrkandena avstyrks därför.

Riksdagen följde utskottets förslag.

Barnrättskommitténs rekommendationer

Den 7 mars 2023 lämnade Barnrättskommittén sina sammanfattande slutsatser och rekommendationer till Sverige.² När det gäller familjerättsliga tvister rekommenderas Sverige bl.a. att se över lagstiftningen för att säkerställa att barnrättsperspektivet beaktas, inklusive rätten för barnet att komma till tals. Mer konkret rekommenderas Sverige att ta bort det s.k. olämplighetsundantaget som tillåter undantag från när socialnämnden ska höra barnet samt att överväga att ge barn ett eget ombud.³

Utredningen om barns möjligheter att utkräva sina rättigheter

Utredningen om barns möjligheter att utkräva sina rättigheter gör i sitt betänkande Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen (SOU 2023:40) vissa överväganden när det gäller bl.a. mål om vårdnad, boende och umgänge. Utredningen bedömer att barn i sådana mål, i likhet med barn i många andra länder, bör ha en möjlighet att få en starkare processuell ställning och tilldelas ett eget juridiskt biträde. Detta är enligt utredningen särskilt angeläget i mål där det finns anledning att anta att vårdnadshavarna inte kan bevaka barnets intresse, anledning att anta att barnet har utsatts för våld eller på något annat sätt farit illa eller kan komma att fara illa eller där det av andra skäl behövs för att barnets intressen ska tillgodoses. Utan en sådan justering bedöms barn sakna fullgoda möjligheter att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen.

Utredningen lämnar dock inget förslag om detta, eftersom frågan om talerätt och juridiskt biträde för barn i mål om vårdnad, boende och umgänge är så pass omfattande och komplex att det har saknats möjlighet att lämna konkreta förslag inom ramen för utredningen. Utredningen anser därför att frågan bör utredas ytterligare, t.ex. i samband med en utvärdering av 2021 års vårdnadsreform och med beaktande av den fortsatta hanteringen av förslagen i betänkandet Tryggare hem för barn.

Betänkandet har remitterats, och remisstiden gick ut den 19 februari 2024.

Interpellation till statsråd

Justitieminister Gunnar Strömmer (M) anförde i ett interpellationssvar den 1 mars 2024 om ombud för barn (ip. 2023/24:458 och 465) bl.a. följande:

I betänkandet *Se barnet!* övervägdes för några år sedan frågan om barns rätt till ombud i mål om vårdnad, boende och umgänge. Man kom där fram till att ombud för barn inte bör införas. I betänkandet *Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter* enligt barnkonventionen lämnas inte något förslag, men utredningen har gjort bedömningen att barn bör ha en möjlighet att få en starkare processuell ställning och tilldelas ett

² CRC/C/SWE/CO/6–7 Sammanfattande slutsatser och rekommendationer om Sveriges kombinerade sjätte och sjunde periodiska rapport.

³ Se punkterna 20 b och 28 a–b.

eget juridiskt biträde och att frågan därför bör utredas. Betänkandet, som är relativt färskt, bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Twister om till exempel vårdnad är svåra för alla inblandade parter och särskilt för barnen. Jag och regeringen arbetar därför kontinuerligt för att stärka barnrättsperspektivet i frågor om vårdnad, boende och umgänge, särskilt för att skydda barn från alla former av våld. Jag tycker att det är positivt att det finns en bred enighet om att stärka barns rättigheter och möjligheter att komma till tals. Det väsentliga är, enligt min mening, först och främst att barnets åsikter och upplevelser verkligen kommer fram och beaktas. Just nu ligger mitt fokus på förslagen i betänkandet Tryggare hem för barn. I det föreslås bland annat att familjehemsplacerade barn ska ha rätt till ett offentligt biträde när socialnämnden ansöker om att vårdnaden ska flyttas över till familjehemsföräldrarna. I betänkandet finns också förslag på ändringar för att barnets bästa ska få bättre genomslag till exempel vid överväganden om huruvida ett barn ska ha umgänge med en förälder som utövat våld. En proposition är som jag tidigare angett planerad till september i år.

Det är en självklar utgångspunkt att barn ska komma till sin rätt och komma till tals och att barns intressen och uppfattningar i frågor om vårdnad, boende och umgänge ska få fullt genomslag i processen i domstol. Jag tycker att det som det refererades till tidigare är väl formulerat: Det handlar om att skydda barn i processen, inte från processen och att skydda barn i domstolen, inte från domstolen. Det finns en bred samsyn om denna problembild och om insikten att vi måste göra något åt de brister som finns, och detta tycker jag är en utmärkt utgångspunkt när vi blickar framåt.

När det sedan gäller den konkreta frågan i sak tycker jag att den förtjänar en något bredare belysning. Hur detta ska lösas är nämligen inte självklart, skulle jag säga. Det finns starka argument som talar för att barn ska ha egna ombud i denna typ av rättsliga processer. Det finns också invändningar som är värda att beakta.

Vi kan titta på argumenten för. Ett är förstås att det handlar om en rättighet att komma till tals, som behöver stärkas. Vi vet att det finns exempel på att domstolar har brustit i bedömningar av risken för att barn far illa. Barns perspektiv måste lyftas fram på ett tydligare sätt. Vi vet att det ofta händer att föräldrar som befinner sig i en konfliktfylld tvist som gäller till exempel vårdnad, boende eller umgänge med barn inte riktigt lyckas tillgodose barnens intresse i den situationen. Detta talar för ett eget ombud för barnen. Vi vet också att ett eget ombud eller någon som företräder barnet kan bidra till att hämma konflikter och möjligen bidra till att förskjuta fokus från föräldrarnas konflikt till barnets perspektiv och intressen.

Ett argument mot som brukar lyftas fram är att barnet på ett ännu mer konkret sätt dras in i föräldrars konflikter. Mot detta kan man naturligtvis säga att det redan i dag är ett problem att barn är en del av konflikter; det är en realitet, och kanske kan barnets ställning i sådana konflikter stärkas med ombud.

De argument jag tycker att man ska lägga i andra vågskålen är att det väsentliga är att barns intressen kan komma fram och beaktas på ett tydligare sätt, och det kan göras på andra sätt än genom ombud i varje enskilt fall, till exempel genom att socialnämndens roll blir tydligare. Det finns risker för att dras in i konflikter som jag nämnde. Det är inte självklart att jurister förmedlar barnens perspektiv på ett bättre sätt än till exempel

företrädare för socialtjänsten, som har utbildning och erfarenhet på området.

Summan av detta är, tycker jag, att det finns goda skäl som talar för och goda skäl som talar emot. Vi blockerar inte alls en väg framåt. Däremot överväger vi noggrant vad som ska vara nästa steg.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att riksdagen våren 2021 införde nya regler om barnets delaktighet i vårdnads mål. De nya reglerna syftade till att säkerställa barnets rätt och delaktighet i processen och därmed stärka barnets perspektiv och rättigheter. Reglerna grundade sig på förslag från 2014 års vårdnadsutredning, som mot bakgrund av den föreslagna reformen om barnets delaktighet inte fann tillräckligt starka skäl att föreslå en möjlighet till biträde för barn. Utredningen ansåg dock att det kunde finnas anledning att överväga frågan på nytt när den nya regleringen varit i kraft en tid och kan utvärderas.

Sedan dess har Utredningen om vikten av trygghet och kontinuitet för barn i utsatta situationer i sitt betänkande Tryggare hem för barn (SOU 2022:71) bl.a. föreslagit en rätt till biträde för barn vid prövningen av vissa frågor om vårdnadsöverflyttning. En proposition med anledning av betänkandet är aviserad till september 2024.

Vidare rekommenderade Barnrättskommittén i mars 2023 Sverige att bl.a. se över lagstiftningen för att säkerställa att barnrättsperspektivet beaktas i familjerättsliga tvister, inklusive rätten för barnet att komma till tals. Mer konkret rekommenderas Sverige bl.a. att överväga att ge barn ett eget ombud i sådana mål. Även Utredningen om barns möjligheter att utkräva sina rättigheter har i sitt betänkande Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen (SOU 2023:40) gjort bedömningen att barn i mål om vårdnad, boende och umgänge bör ha en möjlighet att få en starkare processuell ställning och tilldelas ett eget juridiskt biträde. Utredningen anser att frågan bör utredas ytterligare, t.ex. i samband med en utvärdering av 2021 års vårdnadsreform och med beaktande av den fortsatta hanteringen av förslagen i betänkandet Tryggare hem för barn. Betänkandet har remitterats, och remisstiden gick ut den 19 februari 2024.

Justitieminister Gunnar Strömmer (M) anförde i ett interpellationssvar den 1 mars 2024 om ombud för barn bl.a. att det är en självklar utgångspunkt att barn ska komma till sin rätt och komma till tals och att barns intressen och uppfattningar i frågor om vårdnad, boende och umgänge ska få fullt genomslag i processen i domstol. Det handlar om att skydda barn i processen, inte från processen, och att skydda barn i domstolen, inte från domstolen. Det finns, anförde ministern vidare, en bred samsyn om denna problembild och om insikten att vi måste göra något åt de brister som finns. Hur detta ska lösas är dock enligt ministern inte självklart. Sålunda finns det starka argument som talar för att barn ska ha egna ombud i denna typ av rättsliga processer. Det finns också invändningar som är värda att beakta. En sådan invändning är enligt ministern att det väsentliga är att barns intressen kan komma fram och

beaktas på ett tydligare sätt, vilket kan göras på andra sätt än genom ombud i varje enskilt fall – t.ex. genom att socialnämndens roll blir tydligare. Ministern framhöll vidare att det finns risker för att dras in i konflikter och att det inte är självklart att jurister förmedlar barnens perspektiv på ett bättre sätt än t.ex. företrädare för socialtjänsten, som har utbildning och erfarenhet på området. Summan av detta är, enligt ministern, att det finns goda skäl som talar för och goda skäl som talar emot. Enligt ministern blockerar regeringen inte alls en väg framåt. Däremot överväger regeringen noggrant vad som ska vara nästa steg.

Frågan om barns processuella ställning och möjligheten till ett eget juridiskt biträde har alltså lyfts i bl.a. ett utredningsbetänkande som nyligen har remitterats, och frågan ligger på regeringens bord. Därmed är utskottet inte berett att föreslå något tillkännagivande till regeringen med anledning av de nu aktuella motionsyrkandena, som därför avstyrks.

Vissa frågor om vårdnad, boende och umgänge vid våld i familjen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om utgångspunkter för umgänge vid allvarligt våld i familjen och om andra frågor om vårdnad, boende och umgänge vid våld i familjen. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående lagstiftningsarbete med anledning av betänkandet Tryggare hem för barn.

Jämför reservation 6 (S), 7 (S), 8 (C) och 9 (MP).

Motionerna

Utgångspunkter för umgänge vid allvarligt våld i familjen

I kommittémotion 2023/24:2636 av Jennie Nilsson m.fl. (S) föreslås ett tillkännagivande till regeringen om att se över en utvidgning av lagstiftningen om vårdnadsöverflyttning, med syftet att våldsutövaren inte heller ska kunna ha oövervakat umgänge med barnet (yrkande 12). Motionärerna anför bl.a. att grundprincipen när en förälder har dödat eller utövat annat allvarligt våld mot barnet, barnets förälder eller någon annan familjemedlem bör vara att inget umgänge ska dömas ut, i vart fall inte oövervakat eller oskyddat umgänge.

I kommittémotion 2023/24:407 av Mikael Eskilander m.fl. (SD) yrkande 21 föreslås ett tillkännagivande till regeringen om att barn inte ska behöva ha umgänge med en förälder som begått allvarliga brott mot barnet eller närstående eller i hemmet. Motionärerna anför att umgänge ska utgå från barnets behov och att det är uppenbart att en förälder som gjort sig skyldig till grova våldsbrott mot barnet, den andra föräldern eller någon annan närstående

till barnet kan tillföra fler risker och nackdelar än fördelar för barnet i umgängessituationer.

Andra frågor om vårdnad, boende och umgänge vid våld i familjen

I kommittémotion 2023/24:2636 av Jennie Nilsson m.fl. (S) föreslås ytterligare tillkännagivanden till regeringen om vårdnad, boende och umgänge vid våld i familjen. Sålunda begär motionärerna tillkännagivanden om att

- den kommande nationella strategin för att förebygga och bekämpa våld mot barn också ska inkludera familjerätten med tillhörande myndigheter, dvs. leda till ett systematiskt arbete även på det familjerättsliga området (yrkande 5)
- öka barnrättsperspektivet i mål om vårdnad, boende och umgänge, dvs. i relation till en våldsutövande förälder (yrkande 6)
- snarast presentera en proposition till riksdagen med förslag om att öka barnrättsperspektivet i mål om vårdnad, boende och umgänge, dvs. med anledning av betänkandet Tryggare hem för barn (yrkande 8)
- barns rätt till ett liv fritt från våld är överordnad kontaktpincipen (yrkande 9)
- se över en utvidgning av lagstiftningen om vårdnadsöverflyttning, med syftet att våldsutövaren inte heller ska kunna vara barnets boendeförälder (yrkande 11)
- se över en utvidgning av när vårdnadsöverflyttning ska initieras vid våld i familjen, inklusive vid hedersrelaterat våld och förtryck (yrkande 13)
- se över umgängesformen umgänge med umgängesstöd, så att den bl.a. också ska kunna användas som skydd för barnet när det finns risk för våld (yrkande 14)
- överväga att se över möjligheten att skärpa lagstiftningen så att en förälders våld mot ett syskon påverkar frågan om vårdnad, boende och umgänge även i förhållande till ett barn som inte själv direkt utsatts för våldet (yrkande 16)
- göra en översyn för att inom lagstiftningen tydliggöra ansvarsförhållandena vid våld i nära relation, så att domstolar i vårdnadsfall inte formulerar om uppgifter om våld eller vistelse i skyddat boende till att utgöra samarbetsvårigheter (yrkande 18).

I kommittémotion 2023/24:2640 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 72 begärs ett tillkännagivande till regeringen om att vårdnad och umgänge ska kunna begränsas ytterligare och i fler fall så att t.ex. barn vars förälder misshandlar inte ska tvingas till umgänge med föräldern. Vidare ska en förälder som mördar den andra föräldern som huvudregel förlora vårdnaden om barnen.

I kommittémotion 2023/24:2481 av Martina Johansson m.fl. (C) begärs tillkännagivanden till regeringen om att

- barnfridsbrott, psykiskt våld samt risk för våld, trakasserier eller andra kränkningar ska ha bäring på frågor om vårdnad (yrkande 21)
- bedömningen av föräldra- och omsorgsförmåga enligt föräldrabalken och lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU, bör harmoniera (yrkande 22)
- en förälder som dödar den andra föräldern automatiskt ska förlora vårdnaden om barnen (yrkande 23).

I partimotion 2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 85 begärs ett tillkännagivande till regeringen om att säkerställa att inget barn med skyddade personuppgifter eller med skyddat boende ska tvingas till umgänge med en förälder mot sin vilja.

I kommittémotion 2023/24:2449 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) begärs tillkännagivanden till regeringen om att

- inget barn med skyddade personuppgifter eller med skyddat boende ska tvingas till umgänge med en förälder mot sin vilja (yrkande 1)
- inget barn som blivit utsatt för våld eller bevittnat våld mot en förälder ska tvingas till umgänge med den våldsutövande föräldern (yrkande 2)
- granska användningen av tillfällig vårdnad, närmare bestämt varför möjligheten att besluta interimistiskt om ensam vårdnad i en våldskontext används i så begränsad utsträckning (yrkande 4).

I kommittémotion 2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) begärs tillkännagivanden till regeringen om att

- låta granska hur lagstiftningen om vårdnad, boende och umgänge efterföljs, närmare bestämt möjligheten för domstolar att meddela interimistiska beslut om vårdnad till förmån för en förälder som har lämnat en våldsamt relation (yrkande 115)
- säkerställa att inget barn med skyddade personuppgifter eller med skyddat boende ska tvingas till umgänge med en förälder mot sin vilja (yrkande 116).

I motion 2023/24:552 begär Ann-Sofie Lifvenhage (M) ett tillkännagivande till regeringen om att vid grovt åsidosättande av föräldraskap ska barnets rätt till trygghet sättas i centrum och inte föräldrarnas rätt till bl.a. umgänge med sitt barn.

I motion 2023/24:725 av Caroline Högström (M) begärs flera tillkännagivanden till regeringen om umgänge med en våldsutövande förälder. Det handlar om att se över

- vilka förändringar som behövs för att skydda barn som bevittnat eller utsatts för våld (yrkande 1)
- möjligheterna att begränsa umgänget med en förälder som dömts för våld mot barn eller där barnet bevittnat våld (yrkande 2)

- möjligheterna att begränsa umgänget med en våldsmisstänkt som är under brottsutredning, alternativt under den tid som brottsoffret har behov av skyddat boende (yrkande 3).

I motion 2023/24:1477 föreslår Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) ett tillkännagivande till regeringen om att se över möjligheten att säkerställa att morddömda föräldrar per automatik förlorar vårdnaden om sina barn.

I motion 2023/24:1672 begär Azadeh Rojhan och Alexandra Völker (båda S) ett tillkännagivande till regeringen om att se över lagstiftningen när det gäller våldsutövande föräldrars rätt till vårdnad och om att befästa domstolarnas skyldighet att göra en dokumenterad riskbedömning vid vårdnadstvister.

I motion 2023/24:1678 av Alexandra Völker och Azadeh Rojhan (båda S) yrkande 5 begärs ett tillkännagivande till regeringen om att se över möjligheten att säkerställa att vid skyddade personuppgifter på grund av hot från en förälder bör den föräldern inte ha något umgänge med sitt barn.

I motion 2023/24:2588 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) föreslås tillkännagivanden till regeringen om att en dom om våld i nära relation alltid ska ha betydelse vid beslut om vårdnad och umgänge vid vårdnadstvister (yrkande 4) och om att kvinnor som lever under skyddad identitet aldrig ska vara skyldiga att ansvara för att lämna barn hos en förövare som ska utöva umgänge med barnet (yrkande 5).

Gällande rätt

Förbudet mot kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling

Av föräldrabalken följer att alla barn har en absolut rätt att inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling (6 kap. 1 §). Om någon av föräldrarna bryter mot detta kan vårdnaden tas ifrån honom eller henne (se 6 kap. 7 § föräldrabalken och redogörelsen nedan om vårdnadsöverflyttning på talan av socialnämnden).

Barnets bästa och riskbedömningar

Föräldrabalken anger att barnets bästa ska vara avgörande för alla frågor om vårdnad, boende och umgänge. Vid bedömningen av vad som är bäst för barnet ska det fästas avseende särskilt vid dels risken för att barnet eller någon annan i familjen utsätts för övergrepp eller att barnet olovligen förs bort eller hålls kvar eller annars far illa, dels barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna (den s.k. kontaktprincipen). (Se 6 kap. 2 a §.)

Sålunda tar lagen bl.a. sikte på risken för att barnet kommer att fara illa, och det måste alltså göras en riskbedömning. I förarbetena ges följande vägledning för riskbedömningen (prop. 2005/06:99 s. 42 f.):

Denna skall grundas bl.a. på vad som är utrett om tidigare inträffade händelser och om andra faktiska omständigheter. Omständigheter som kan ha betydelse för bedömningen är t.ex. tidigare övergrepp, hot om övergrepp, allmän attityd till våld, missbruksproblem och psykisk sjukdom. Som kommittén framhåller gäller alltså inte lika höga beviskrav som i brottmål, och ett påstående om övergrepp skall beaktas i vårdningsmålet även om t.ex. en förundersökning hos polisen har lagts ned. Är det utrett att en förälder tidigare gjort sig skyldig till övergrepp, bör en nyanserad bedömning göras av det inträffade. Om övergreppen har skett systematiskt under en längre tid, varit allvarliga eller riktats mot flera personer, finns det ofta skäl att utgå från att barnet skulle fara illa med den föräldern som vårdnadshavare. Detsamma gäller om det framgår att övergreppen är ett utslag av förövarens behov av att utöva makt och kontroll över sitt offer. Ett sådant beteende kan vara svårt att förändra och innebär allmänt sett en större risk för att barnet skall fara illa. Om en förälder däremot gjort sig skyldig till en enstaka överilad handling mot den andra föräldern, kan risken vara mindre för att barnet kommer att fara illa. Av betydelse är också när våldet eller kränkningarna har skett. Ligger övergreppen långt tillbaka i tiden och har förhållandet mellan föräldern och barnet fungerat väl efter detta, behöver de inte alltid innebära att det finns en risk för att barnet far illa. Är det omvänt så att övergreppen nyligen har ägt rum, och är förhållandet mellan barnet och föräldern osäkert, kan risken vara större. Har föräldern genomgått behandling för att undvika en upprepnin, är även det en omständighet som måste beaktas. Hänsyn måste givetvis också tas till barnets egen inställning.

Högsta domstolen har nyligen i ett mål som gällde risk för bortförande vid umgänge gjort uttalanden till ledning för hur riskbedömningar ska göras (Högsta domstolens dom den 18 december 2023 i mål nr T 4187-22). Enligt domstolen bör bedömningen av riskerna för barnet att ha umgänge med en förälder eller någon annan göras i två steg. Först bör det konstateras om en risk i ett visst hänseende föreligger och därefter hur stor risken är och om den kan hanteras. I sitt avgörande utvecklar domstolen också hur bedömningen närmare ska gå till i de två stegen.

Barnets delaktighet

Enligt föräldrabalken ska barnet få information och ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor om vårdnad, boende och umgänge. Vidare ska barnets åsikter tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. (Se 6 kap. 2 b §.)

Domstolens utredningsskyldighet

Enligt föräldrabalken ska domstolen se till att frågor om vårdnad, boende och umgänge blir tillräckligt utredda. Detta görs vanligen genom upplysningar och annan utredning från socialnämnden. Socialnämnden ska som huvudregel höra barnet och redovisa barnets åsikter för rätten samt lämna förslag till beslut. (Se 6 kap. 19 §.)

Boende

Om föräldrarna har gemensam vårdnad om barnet kan domstolen på talan av någon av dem besluta vem av föräldrarna barnet ska bo tillsammans med (6 kap. 14 a § föräldrabalken). Detta innebär att det vid ensam vårdnad är den ensamma vårdnadshavaren som är barnets boendeförälder.

Umgänge

Enligt föräldrabalken gäller att barnet ska ha rätt till umgänge med en förälder som barnet inte bor tillsammans med. Umgänget kan ske genom att barnet och föräldern träffar varandra eller genom att de har annan kontakt. På talan av en förälder som vill umgås med sitt barn får rätten, utifrån barnets bästa, besluta om umgänge mellan barnet och den föräldern. (Se 6 kap. 15 och 15 a §§.)

Umgängesstöd

När domstolen beslutar om umgänge med en förälder som barnet inte bor tillsammans med får rätten, om barnet har behov av det, besluta att en person som utses av socialnämnden ska medverka vid umgänget (umgängesstöd). Ett beslut om umgängesstöd ska gälla för en viss tid. Socialnämnden ska följa upp hur umgänget fungerar och verka för att stödet inte består längre än nödvändigt. (Se 6 kap. 15 c § föräldrabalken.)

Enligt förarbetena är domstolens möjlighet att besluta om umgängesstöd avhängig av att barnet har behov av det. Det anges ligga i sakens natur att behovet av den trygghet som umgängesstödet kan bidra till bara finns i särskilda fall, såsom när barnet och umgängesföräldern saknar en nära relation beroende på att de inte har haft något umgänge under lång tid eller när barnet av någon annan anledning saknar tillit till umgängesföräldern. Det kan också handla om behov av att en person medverkar vid hämtning och lämning för att barnet ska slippa uppleva konfliktfyllda konfrontationer. Den person som medverkar vid umgänget ska, betonas det, inte ses som en person med särskilt mandat att fysiskt förhindra att barnet förs bort eller kränks. Även detta måste vägas in när domstolen överväger om umgängesstöd är en lämplig lösning. Med andra ord får inte domstolen vid behovsprövningen förutsätta att personen som medverkar vid umgänget utgör en garant mot skadliga åtgärder från en förälders sida. Om barnet inte kan antas vara trygg utan sådant skydd är umgängesstöd inte något alternativ. (Se prop. 2009/10:192 s. 11 och 29.)

Interimistiska beslut

I mål eller ärenden om vårdnad, boende eller umgänge får domstolen, om det behövs, besluta om vårdnad, boende eller umgänge för tiden till dess att frågan har avgjorts genom en dom eller ett beslut som har fått laga kraft eller föräldrarna har träffat ett avtal om frågan och avtalet har godkänts av socialnämnden. (Se 6 kap. 20 § föräldrabalken.)

Domstolen ska alltså inte fatta ett interimistiskt beslut annat än när det behövs. Det avgörande är vad som i det enskilda fallet behövs för barnets bästa. Enligt förarbetena kan det vara nödvändigt att domstolen beslutar interimistiskt för att barnet inte ska fara illa, t.ex. därför att det har framkommit misstankar om våld eller andra övergrepp som inte kan lämnas utan avseende. (Se prop. 2005/06:99 s. 93.)

Vårdnadsöverflyttning på talan av socialnämnden vid omsorgsbrister hos den ena föräldern

En förälder som av någon anledning vill ha en ändring i vårdnaden kan enligt föräldrabalken väcka talan om detta (6 kap. 5 §). I vissa situationer har även socialnämnden både en rätt och en skyldighet att väcka talan om en vårdnadsöverflyttning, bl.a. vid brister i omsorgen. Sålunda gäller att om en vårdnadshavare gör sig skyldig till missbruk eller försummelse eller i övrigt brister i omsorgen om barnet på ett sätt som medför bestående fara för barnets hälsa eller utveckling, ska domstolen besluta om ändring i vårdnaden. Om barnet i ett sådant fall står under båda föräldrarnas vårdnad och omsorgsbristen gäller en av dem, ska den andra föräldern ensam få vårdnaden om barnet. Frågan prövas på talan av socialnämnden, som är skyldig att ansöka om vårdnadsöverflyttning när den får kännedom om att någon åtgärd behöver vidtas i fråga om vårdnaden. (Se 6 kap. 7 § föräldrabalken och 5 kap. 2 § socialtjänstförordningen [2001:937].)

Nya regler om tillfälliga vårdnadshavare vid bl.a. dödligt våld

Om båda föräldrarna är vårdnadshavare och en av dem dör, får den andra vårdnadshavaren automatiskt ensam vårdnad om ett gemensamt barn (6 kap. 9 § första stycket föräldrabalken). Om den efterlevande föräldern brister i omsorgen om barnet, ska domstolen flytta över vårdnaden till en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare (6 kap. 7 § föräldrabalken). Frågan prövas på talan av socialnämnden, som i enlighet med vad som redovisas ovan är skyldig att ansöka om vårdnadsöverflyttning när den får kännedom om att någon åtgärd behöver vidtas i frågan om vårdnaden.

För att säkerställa en snabb vårdnadsöverflyttning när en förälder uppsåtligen har dödat eller så allvarligt skadat den andra föräldern att den föräldern inte kan ta hand om barnet beslutade riksdagen våren 2021 om nya regler i föräldrabalken om tillfälliga vårdnadshavare (prop. 2020/21:150, bet. 2020/21:CU17, rskr. 2020/21:315–316). De nya reglerna trädde i kraft den 1 juli 2021 och innebär i huvudsak följande: En domstol ska, på talan av socialnämnden, kunna flytta över vårdnaden om ett barn till en tillfällig vårdnadshavare. En tillfällig vårdnadshavare ska, om det finns särskilda skäl, få utses om det finns behov av en särskilt förordnad vårdnadshavare för barnet men det saknas en lämplig person att förordna. Om en tillfällig vårdnadshavare har utsetts för ett barn ska socialnämnden fortsätta att verka för en varaktig lösning av vårdnadsfrågan. När förutsättningar finns för att utse en särskilt

förordnad vårdnadshavare för barnet ska rätten – på talan av socialnämnden – flytta över vårdnaden från den tillfälliga vårdnadshavaren till en eller två sådana. (Se 6 kap. 10 d och e §§.)

Utredningen om vikten av trygghet och kontinuitet för barn i utsatta situationer

Utredningen om vikten av trygghet och kontinuitet för barn i utsatta situationer hade bl.a. i uppdrag att föreslå de ändringar i föräldrabalken som behövs för att stärka skyddet för barnet när fråga uppkommer om umgänge med en förälder som har utövat våld eller gjort sig skyldig till någon annan allvarlig kränkning. Uppdraget redovisades i januari 2023 i betänkandet Tryggare hem för barn (SOU 2022:71). Betänkandet har remitterats, och en proposition är aviserad till september 2024. Utredningen redovisar följande förslag och bedömningar:

Utgångspunkten för frågor om umgänge ska även i fortsättningen vara barnets bästa

Utredningen har övervägt om det i lagtext bör tydliggöras situationer där de kränkningar som en förälder har gjort sig skyldig till innebär att utgångspunkten bör vara att umgänge inte ska förekomma. Utredningen har kommit fram till att det inte är lämpligt att i lag reglera särskilda situationer där barn som utgångspunkt inte bör ha rätt till umgänge med en förälder. Ställningstagandet grundar sig på att när det uppkommer en fråga om umgänge ska det alltid göras en individuell bedömning av vad som är barnets bästa i det enskilda fallet. Det är inte en förälders beteende som ska vara utgångspunkten för den bedömningen. Att vid bedömningen utgå från att en förälders beteende och handlingar i vissa situationer diskvalificerar honom eller henne som umgängesförälder är därför enligt utredningen inte en lämplig utgångspunkt utifrån ett barnrättsperspektiv. Detta är enligt utredningen ett starkt argument mot att i lagtext särskilt ange ett antal situationer där utgångspunkten ska vara att umgänge inte ska förekomma. Utgångspunkten vid bedömningen av om ett barn ska ha rätt till umgänge med en förälder bör därför enligt utredningen även i fortsättningen vara barnets bästa. Däremot är det av största vikt att domstolarna har kännedom om vålds konsekvenser för barn och vilka behov ett barn kan ha efter en traumatisk upplevelse. Detta ska domstolen ta hänsyn till vid bedömningen av vad som är barnets bästa.

Ny lydelse av paragrafen om barnets bästa

Utredningen föreslår att riktlinjerna för bedömningen av barnets bästa ska omformuleras. Utredningen har nämligen kommit fram till att det i lagtext bör förtydligas att bedömningen av barnets bästa är en helhetsbedömning som ska ta sikte på omständigheterna för det enskilda barnet. Vidare har utredningen

kommit fram till att det i lagtext inte ska anges ett antal utvalda omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen.

Den nuvarande utformningen av 6 kap. 2 a § föräldrabalken innebär att det vid bedömningen av barnets bästa ska fästas särskilt avseende vid risken för att barnet eller någon annan i familjen utsätts för övergrepp, olovligen förs bort eller hålls kvar eller annars far illa. Att barnet eller någon annan i barnets familj utsätts för övergrepp, olovligen förs bort eller hålls kvar är exempel på situationer när ett barn kan fara illa. Ett barn kan dock, framhåller utredningen, fara illa även på andra sätt än genom det som särskilt anges i lagtexten. Genom att det i den nuvarande paragrafen anges exempel på hur ett barn kan fara illa anser utredningen att det finns en risk att andra omständigheter som kan innebära att det finns risk för att ett barn far illa inte beaktas i lika stor utsträckning som de situationer som exemplifieras. Ett barn kan exempelvis fara illa genom vanvård, försummelse eller utnyttjande. Den nuvarande utformningen av paragrafen innebär även att avseende särskilt ska fästas vid barnets behov av en nära och god kontakt med båda sina föräldrar. Enligt utredningen har denna kontaktprincip fått ett stort genomslag. Barn har rätt att ha en nära och god kontakt med båda sina föräldrar så länge en sådan kontakt är förenlig med barnets bästa. Med den nuvarande utformningen av paragrafen finns det enligt utredningen en risk att behovet av kontakt med en förälder väger tyngre än risken för att barnet far illa. Ett beslut i fråga om vårdnad, boende eller umgänge måste ta hänsyn till om barnet genom det som beslutas riskerar att fara illa. Det kan få till följd att barnets rätt till en nära och god kontakt med den ena föräldern inskränks, t.ex. när barnet riskerar att fara illa genom ett umgänge med den föräldern. Genom att inte längre ange att dessa utvalda omständigheter ska beaktas särskilt vid bedömningen av barnets bästa anser utredningen att det tydliggörs att bedömningen av barnets bästa alltid är en helhetsbedömning. I bedömningen ska ingå bl.a. de omständigheter som framgår av den nuvarande formuleringen av paragrafen, men även alla andra omständigheter som är av betydelse för det enskilda barnets situation.

Utredningen föreslår att det utöver att det särskilt ska anges att bedömningen av barnets bästa är en helhetsbedömning även ska framgå att risken för att barnet far illa ska vara en del av den bedömningen. Förslaget innebär att paragrafen får ett tydligare fokus på risken för att barnet far illa och riskbedömningens betydelse för bedömningen av vad som är barnets bästa. Utredningen konstaterar, med hänvisning till en rapport från Jämställdhetsmyndigheten, att det har visat sig att domstolarna till viss del brister när det gäller att göra riskbedömningar när uppgifter om våld eller övergrepp framkommit. Utredningen framhåller att barn har en absolut rätt till skydd mot att bli utsatta för våld och annan kränkande behandling. Ett umgänge ska därför inte genomföras om det finns en risk att barnet vid ett sådant umgänge far illa fysiskt eller psykiskt. Utredningen påpekar vidare att domstolen även om en myndighet har beslutat om skyddat boende eller skyddade personuppgifter ska göra en egen bedömning av risken för att ett barn far illa vid ett umgänge. En följd av att det framöver kan komma att finnas ett beslut

från en allmän förvaltningsdomstol om skyddat boende för ett barn kan då innebära att den allmänna domstolen får ytterligare underlag för bedömningen av om umgänge ska äga rum under tiden barnet är i skyddat boende.⁴

Dessutom konstaterar utredningen att den aktuella paragrafen har betydelse inte bara för frågor om umgänge utan även för frågor om vårdnad och boende. Enligt utredningens uppfattning är det oavsett om en fråga avser vårdnad, boende eller umgänge positivt att det av lagtexten framgår att bedömningen är en helhetsbedömning. Avsikten med ändringen är inte att risken för att barnet eller någon annan i familjen utsätts för övergrepp, olovligen förs bort eller hålls kvar eller barnets behov av en nära och god kontakt med båda sina föräldrar inte ska beaktas vid prövningen av frågor om vårdnad, boende eller umgänge. Dessa omständigheter ska beaktas som en del av helhetsbedömningen. En konsekvens av förslaget är enligt utredningen att beslutsfattarens bedömningar av barnets bästa i frågor om vårdnad, boende och umgänge blir mer anpassade efter det enskilda barnets situation. Det säkerställs därmed att bedömningarna blir individuella och nyanserade.

Utbildningsinsatser

Utredningen redogör i sitt betänkande för de utbildningar för blivande och ordinarie domare som erbjuds via Domstolsakademin.

Utredningen har kommit fram till att Domstolsverket bör överväga behovet av att genomföra en utbildningsinsats när det gäller riskbedömningar i familjemål mot bakgrund av utredningens förslag till ny lydelse av 6 kap. 2 a § föräldrabalken. En sådan utbildning skulle enligt utredningen med fördel kunna fokusera just på den riskbedömning som ska göras när det framkommit uppgifter om våld eller andra omständigheter som kan innebära att ett barn far illa. I utredningens kontakter med representanter för barn, socialtjänster och organisationer som på olika sätt arbetar med våld i nära relationer har framförts att det finns ett behov av kompetenshöjande insatser när det gäller kunskap om vad som kan innefattas i begreppen fara illa samt vilka lång- och kortsiktiga konsekvenser det kan innebära för ett barn att uppleva våld och fara illa på olika sätt. Dessa synpunkter kan, anför utredningen, med fördel ingå i översynen av behovet av utbildningsinsatser. Även barns rättigheter i enlighet med barnkonventionen bör vara en utgångspunkt för en sådan utbildningsinsats.

Domstolen ska kunna hämta in sakkunnigutlåtande från en psykolog

Utredningen föreslår att domstolen i ett mål om vårdnad, boende eller umgänge ska kunna hämta in ett sakkunnigutlåtande från en psykolog, om det behövs ytterligare utredning om barnets situation. I en del situationer kan det vara mycket svårt för domstolen och även för den som genomför en vårdnadsutredning att bedöma vilket umgänge som är förenligt med barnets

⁴ Se den numera antagna lagen (2024:79) om placering av barn i skyddat boende, som trädde i kraft den 1 april 2024.

bästa. Det är enligt utredningen viktigt att bedöma behovet av utredning utifrån omständigheterna för det enskilda barnet. Domstolen har en utrednings-skyldighet och beslutar vilken utredning som behövs. Det ska ställas särskilda krav på vem som kan utföra ett sakkunnigutlåtande. Den som genomför utlåtandet ska vara legitimerad psykolog och vara specialiserad inom klinisk barn- och ungdomspsykologi. Domstolen ska förelägga den sakkunnige att ge in ett utlåtande inom en viss tid. Domstolen ska i största möjliga mån ge riktlinjer för utlåtandet så att det blir tydligt för den sakkunnige vad han eller hon ska uttala sig om. Tiden för när utlåtandet senast ska vara klart bör bestämmas utifrån hur omfattande utredningen och förordnandet är.

Konsekvenser för barn av utredningens förslag

Utredningen bedömer att förslaget om en ny lydelse av paragrafen om barnets bästa främjar individuella och nyanserade helhetsbedömningar av barnets bästa. Att ett barn kan fara illa på andra sätt än genom övergrepp, bortförande eller kvarhållande bedöms få ökad betydelse vid bedömningen av barnets bästa. En ytterligare konsekvens av förslaget är att det tydliggörs att ett umgänge med en förälder inte ska ske om barnet riskerar att fara illa. Detta bedöms öka tryggheten för barn. Vidare innebär utredningens förslag om domstolarnas möjlighet att hämta in sakkunnigutlåtande från en psykolog att domstolarna får en möjlighet att skaffa sig ytterligare underlag inför bedömningen av barnets bästa i frågor om vårdnad, boende och umgänge.

Tidigare behandling

Utskottet behandlade senast våren 2023 motionsyrkanden om vårdnad, boende och umgänge vid våld i familjen (bet. 2022/23:CU6). Motionsyrkandena avstyrktes med följande motivering:

När det gäller frågan om vårdnadsöverflyttning vid dödligt våld i familjen konstaterar utskottet att det nya systemet med tillfälliga vårdnadshavare skapar förutsättningar för en snabb vårdnadsöverflyttning i sådana situationer. Som framhölls i lagärendet om de nya reglerna om tillfälliga vårdnadshavare är en vårdnadshavare som avsiktligt dödar eller allvarligt skadar den andra vårdnadshavaren så gott som alltid olämplig som vårdnadshavare, och en ändring i vårdnaden ska då göras. Prövningen måste dock göras med utgångspunkt i omständigheterna i det enskilda fallet och med barnets bästa för ögonen. Det måste, som även remissinstansen Rädda Barnen underströk i lagärendet, alltid kunna göras en individuell bedömning utifrån vad som har hänt i det specifika fallet och utifrån barnets bästa. Ett förfarande som innebär att en förälder fräntas vårdnaden kan inte heller särskiljas från frågan om vem som ska utses till vårdnadshavare i stället, vilket också det kräver att det görs en bedömning i det enskilda fallet. Utskottet ser därför, i likhet med tidigare, inte skäl för någon åtgärd med anledning av förslagen om en vårdnadsöverflyttning vid dödligt våld i motionerna 2022/23:881 (C) yrkande 44, 2022/23:2139 (S) yrkande 63 i denna del och 2022/23:566 (SD).

När det sedan gäller övriga motionsyrkanden om vårdnad, boende och umgänge vid våld i familjen konstaterar utskottet att Utredningen om

vikten av trygghet och kontinuitet för barn i utsatta situationer har haft i uppdrag att föreslå de författningsändringar som behövs för att stärka skyddet för barnet när en fråga uppkommer om umgänge med en förälder som har utövat våld eller gjort sig skyldig till någon annan allvarlig kränkning. Utredningen redovisar i betänkandet Tryggare hem för barn (SOU 2022:71) flera förslag och bedömningar i saken. Förslagen har även bäring på frågor om vårdnad och boende. Betänkandet är för närvarande föremål för remissbehandling, och remisstiden går ut den 8 maj 2023. Justitieminister Gunnar Strömmer anförde nyligen i ett interpellationssvar om ett stärkt barnrättsperspektiv i lagstiftningen om umgänge och vårdnad att det är en självklarhet för denna regering att barn ska skyddas mot våld och annan kränkande behandling och att varje barn ska ges möjlighet att vara delaktigt i frågor som rör honom eller henne. Vidare är regeringens ingång i denna fråga tydlig: Barnets bästa ska alltid sättas främst. Det är barnets behov, inte föräldrarnas, som ska vara styrande. Justitieministern uttalade vidare att utredningens förslag är en betydelsefull del i regeringens arbete för att uppnå detta och att det för det fortsatta arbetet blir centralt att ta del av remissinstansernas synpunkter. Om det skulle visa sig att utredningens förslag inte är tillräckliga är regeringen beredd att överväga ytterligare åtgärder.

I samma interpellationssvar anförde justitieministern också att han vill förbinda sig att bidra till att det genomförs utbildningar i högre grad och med högre kvalitet än i dag. Detta gäller utbildning för att höja kunskapen hos domstolar och även andra som på ett konkret sätt ska ta till vara barnets intresse. Det är enligt justitieministern helt oundgängligt att de som ytterst dömer och avgör dessa frågor har en ordentlig kunskap om de fall som de ska ta ställning till. Med detta avses inte bara kunskap om omständigheterna i det konkreta fallet utan även en bakgrundskunskap mot vilken man också kan pröva det enskilda fallet.

Därmed saknas det skäl för riksdagen att ta något initiativ med anledning av motionsyrkandena, som därför avstyrks.

Utskottets ställningstagande

Utgångspunkter för umgänge vid allvarligt våld i familjen

Inledningsvis vill utskottet framhålla att ett umgänge alltid ska utgå från barnets behov och att om en förälder har begått allvarliga kränkningar mot barnet, barnets andra förälder eller någon annan familjemedlem är utgångspunkten att ett umgänge med den föräldern är skadligt för barnet och därmed inte förenligt med barnets bästa. Detta gäller i synnerhet när det handlar om ett umgänge där barnet ska träffa föräldern ensam, dvs. ett oskyddat umgänge. Inget barn ska behöva ha ett sådant skadligt umgänge. Enligt utskottet måste det säkerställas att dessa utgångspunkter får fullt genomslag i praktiken.

Det kan konstateras att Utredningen om vikten av trygghet och kontinuitet för barn i utsatta situationer bl.a. hade i uppdrag att överväga om det i lagtext bör tydliggöras situationer där de kränkningar som en förälder har gjort sig skyldig till innebär att utgångspunkten bör vara att umgänge inte ska förekomma. Utredningen har kommit fram till att det inte är lämpligt att i lag reglera särskilda situationer där barn som utgångspunkt inte bör ha rätt till umgänge med en förälder. Ställningstagandet grundar sig på att det när det

uppkommer en fråga om umgänge alltid ska göras en individuell bedömning av vad som är barnets bästa i det enskilda fallet.

I stället föreslår utredningen bl.a. en ny lydelse av paragrafen om barnets bästa där det dels förtydligas att bedömningen av barnets bästa är en helhetsbedömning som ska ta sikte på omständigheterna för det enskilda barnet, dels framgår att risken för att barnet far illa ska vara en del av den bedömningen. Genom förslaget ska paragrafen få ett tydligare fokus på risken för att barnet far illa och riskbedömningens betydelse för bedömningen av vad som är barnets bästa.

Samtidigt påpekar utredningen att det av föräldrabalkens förarbeten redan framgår vissa utgångspunkter om att umgänge efter dödligt våld eller andra allvarliga övergrepp mot en förälder i de flesta, eller många, fall är skadligt för barnet och därmed inte förenligt med barnets bästa. Av det resonemang som utredningen utvecklar för egen del framgår också att dessa utgångspunkter gör sig ännu starkare gällande när det är barnet själv som direkt varit utsatt för en allvarlig kränkning. Utredningen betonar dock det som har framförts i samtal med professionella som arbetar med barn som har upplevt våld inom familjen, nämligen att det är viktigt att ett barn ges utrymme att läka efter ett trauma men att det också är viktigt att ha förståelse för att situationer kan vara föränderliga. Vidare måste det alltid göras en individuell bedömning av om ett barn far illa av umgänge, och den bedömningen kan ändras över tid beroende på omständigheterna.

Flertalet remissinstanser har godtagit utredningens bedömning att det inte är lämpligt att i lag reglera särskilda situationer där barn som utgångspunkt inte bör ha rätt till umgänge med en förälder. Ett par remissinstanser är dock av en annan uppfattning, och regeringen måste därför noggrant överväga frågan.

Utskottet anser inte att de aktuella motionerna ger riksdagen anledning att föregripa resultatet av det arbete som för närvarande pågår inom Regeringskansliet med anledning av betänkandet Tryggare hem för barn. Motionsyrkandena bör därför avslås.

Andra frågor om vårdnad, boende och umgänge vid våld i familjen

Motionerna 2023/24:2640 (S) yrkande 72 i denna del, 2023/24:2481 (C) yrkande 23 och 2023/24:1477 (SD) handlar om en huvudregel om vårdnadsöverflyttning när den ena vårdnadshavaren har dödat den andra vårdnadshavaren respektive en automatisk vårdnadsöverflyttning i sådana situationer. När det gäller dessa motionsyrkanden konstaterar utskottet i likhet med tidigare att det nya systemet med tillfälliga vårdnadshavare skapar förutsättningar för en snabb vårdnadsöverflyttning i sådana situationer. Som framhölls i lagärendet om de nya reglerna om tillfälliga vårdnadshavare är en vårdnadshavare som avsiktligt dödar eller allvarligt skadar den andra vårdnadshavaren så gott som alltid olämplig som vårdnadshavare, och en ändring i vårdnaden ska då göras. Prövningen måste dock göras med

utgångspunkt i omständigheterna i det enskilda fallet och med barnets bästa för ögonen. Det måste, som även remissinstansen Rädda Barnen underströk i lagärendet, alltid kunna göras en individuell bedömning utifrån vad som har hänt i det specifika fallet och utifrån barnets bästa. Ett förfarande som innebär att en förälder fråntas vårdnaden kan inte heller särskiljas från frågan om vem som ska utses till vårdnadshavare i stället, vilket också det kräver att det görs en bedömning i det enskilda fallet. Utskottet ser därför, som tidigare, inte skäl för någon åtgärd med anledning av de nu aktuella motionsyrkandena.

När det gäller motion 2023/24:2636 (S) yrkande 11 konstaterar utskottet att gällande rätt innebär att endast den som har del i vårdnaden kan utses till barnets boendeförälder. Därmed behövs det inte någon åtgärd för att säkerställa det som anförs i motionen om att en förälder som på grund av dödligt eller annat allvarligt våld mot den andra föräldern har fränkants del i vårdnaden inte heller ska kunna vara barnets boendeförälder.

När det gäller yrkande 13 i samma motion konstaterar utskottet att socialnämnden har både en rätt och en skyldighet att väcka talan om en vårdnadsöverflyttning om en vårdnadshavare gör sig skyldig till missbruk eller försummelse eller i övrigt brister i omsorgen om barnet på ett sätt som medför bestående fara för barnets hälsa eller utveckling. Eftersom lagen inte ställer upp något krav i det sammanhanget på att det ska röra sig om dödligt eller annars allvarligt våld mot den andra föräldern, och med beaktande även av en förälders egna möjligheter att väcka talan om ändring i vårdnaden, ser utskottet inte behov av någon åtgärd med anledning av det som anförs i motionen.

När det sedan gäller övriga motionsyrkanden om vårdnad, boende och umgänge vid våld i familjen är utskottet inte berett att föreslå något initiativ från riksdagen med hänsyn till det arbete som för närvarande pågår inom Regeringskansliet med att ta fram en proposition om tryggare hem för barn. Utskottet noterar även i detta sammanhang de två tillkännagivanden som riksdagen tidigare, på utskottets förslag, riktat till regeringen om kompetens hos yrkesverksamma för att säkerställa barnrättsperspektivets genomslag i mål om vårdnad m.m.

Av det som har anförts ovan följer att samtliga motionsyrkanden i detta avsnitt avstyrks.

Vissa frågor om namnbyte

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om ändringar i lagen om personnamn när det gäller byte av efternamn i vissa situationer.

Jämför reservation 10 (V) och 11 (C).

Motionerna

I kommittémotion 2023/24:104 av Nadja Awad m.fl. (V) yrkande 6 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör utreda hur lagen kan ändras så att adopterade som blivit olovligen skilda från sina föräldrar och fått fingerade namn och identiteter innan de adopterades i Sverige alltid har rätt att byta till det efternamn som de skulle ha burit om detta inte hade inträffat.

I kommittémotion 2023/24:2499 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkande 11 begärs ett tillkännagivande till regeringen om att se över om en förälder med ensam vårdnad och skyddad identitet ska kunna byta efternamn på sina barn utan samtycke från den andra föräldern.

Lagen om personnamn

I juli 2017 trädde den nya lagen (2016:1013) om personnamn i kraft. Denna ersatte en namnlag från 1982 och syftade bl.a. till att stärka enskildas möjligheter att själva välja sitt namn (prop. 2015/16:180, bet. 2016/17:CU4, rskr. 2016/17:31).

Byte av efternamn för den som har adopterats

Enligt föräldrabalken ska den som har adopterats anses som adoptivföräldrarnas barn och inte som barn till sina tidigare föräldrar (4 kap. 21 §). En adoption innebär alltså att det rättsliga förhållandet till de tidigare föräldrarna helt upphör.

Enligt lagen om personnamn är därför utgångspunkten att adoptivbarnet vid adoptionen förvärvar ett efternamn med anknytning till adoptivföräldrarna, även om det finns en möjlighet att besluta att adoptivbarnet ska behålla sitt befintliga efternamn (6–8 §§). Ett adoptivbarn som på detta sätt bytt namn vid adoptionen har rätt att ta tillbaka det namn som han eller hon tidigare har burit (19 §). För att däremot byta till ett efternamn som de tidigare föräldrarna har burit eller som annars finns i adoptivbarnets tidigare släkt men som adoptivbarnet själv aldrig burit krävs särskilda skäl, om det inte rör sig om något av de vanligaste efternamnen i Sverige (13 och 16 §§).

Med särskilda skäl avses enligt förarbetena (s. 103 i propositionen) att det i det enskilda fallet finns skäl av tillräcklig styrka som motiverar att ett namnbyte godkänns trots att det annars finns hinder mot ett sådant byte. I första hand kan det bli aktuellt vid byte till ett befintligt namn som sökanden

har en beaktansvärd anknytning till. Det framhålls också att frågan om det finns särskilda skäl för att bevilja en ansökan får avgöras efter en helhetsbedömning i varje enskilt fall och att det handlar om att undvika resultat som i det enskilda fallet inte framstår som rimliga. Om ett efternamn lagligen bärs av andra kan det vidare finnas särskilda skäl om sökanden har hämtat in samtycke att själv få förvärva namnet från dessa.

Samtycke vid byte av barns efternamn

Om ett barn står under vårdnad av endast den ena av föräldrarna är det den föräldern som företräder barnet i namnfrågan och ansöker om namnbyte. När barnet bär den andra förälderns efternamn krävs det dock för att bytet ska beviljas att den föräldern har samtyckt till bytet eller att en domstol har förklarat att bytet är förenligt med barnets bästa (34 § lagen om personnamn).

Vårdnadshavaren kan alltså ansöka hos domstol om att namnbytet ska förklaras vara förenligt med barnets bästa (44 §). Domstolen ska då, om det kan ske, höra den vars efternamn barnet bär om han eller hon inte är vårdnadshavare. Domstolen ska även, om det kan ske, höra den vars namn barnet ska få. Vidare ska domstolen hämta in ett yttrande från socialnämnden, om det inte är uppenbart obehövt. Socialnämnden ska ge barnet möjlighet att framföra sina åsikter och redovisa dessa för domstolen.

Som skäl för de beskrivna särskilda reglerna för namnbyten som innebär att ett barn inte längre ska bära det namn som en förälder som inte är vårdnadshavare bär anfördes i propositionen (s. 72 f.) bl.a. följande:

Efternamnet är en viktig del av en persons identitet och möjliggör för den enskilde att visa samhörighet med en eller flera familjemedlemmar. Det kan därför vara känsligt för ett barn som har namngemenskap med en förälder att byta från förälderns efternamn till ett annat namn. Enligt regeringens uppfattning bör ett sådant byte bara tillåtas om det är till barnets bästa.

Om ett barn har fyllt 12 år, ska alltid barnet självt samtycka till ett namnbyte. Det är i regel föräldrarna som känner sitt barn bäst. Om båda föräldrarna är överens om namnbytet, bör utgångspunkten därför vara att föräldrarna har beaktat vad som är bäst för barnet. Situationen blir dock annorlunda om föräldrarna är oense. Om den ena föräldern är ensam vårdnadshavare, kan föräldern ansöka om namnbyte trots att den andra föräldern, vars efternamn barnet bär, motsätter sig detta. Det är inte givet att ett sådant namnbyte alltid är förenligt med barnets bästa. Oenigheten kring barnets namn kan t.ex. ha sin grund i en tidigare eller pågående vårdnadstvist mellan föräldrarna. Regeringen anser därför att det i en situation där den förälder vars efternamn barnet bär motsätter sig namnbyte bör krävas att en domstol prövar om bytet är förenligt med barnets bästa. I en domstolsprocess är det också möjligt att säkerställa att barnet får komma till tals i frågan om namnbytet [...]. Regeringen delar inte Patent- och registreringsverkets oro att en sådan ordning kan komma att leda till problem för barn med skyddade personuppgifter. Att barn har skyddade personuppgifter förekommer i många olika domstolsprocesser, bl.a. i mål om vårdnad, boende eller umgänge. Det är alltså inte ovanligt att domstolar hanterar sådana situationer.

Pågående arbete om säkrare hantering av skyddade personuppgifter

Jämställdhetsmyndigheten har sedan augusti 2023 i uppdrag att samordna och följa upp myndigheters arbete med skyddade personuppgifter (A2023/01152). Myndigheten ska även verka för att höja kunskapen genom att sprida de kunskapsmaterial som tagits fram till berörda målgrupper i syfte att säkerställa att skyddade personuppgifter inte röjs. Uppdraget delredovisades i mars 2024 (rapport 2024:4) och ska slutredovisas den 31 mars 2027.

Vidare fick Skatteverket i regleringsbrevet för budgetåret 2024 i uppdrag att etablera en nationell struktur för samverkan med, och informations-spridning till, andra myndigheter i syfte att bidra till en enhetlig, säker och effektiv hantering av skyddade personuppgifter (Fi2023/03131 [delvis]). Skatteverkets samverkan ska stödja myndigheter i deras hantering av personuppgifter och information riktad till den målgrupp som lever med skyddade personuppgifter. I genomförandet ska behovet av anpassad kommunikation beaktas. Det kan gälla t.ex. personer som utsatts för våld i nära relationer eller hedersrelaterat våld och förtryck. Arbetet ska samordnas med Jämställdhetsmyndighetens uppdrag att samordna och följa upp myndigheters arbete med skyddade personuppgifter. Skatteverket ska redovisa sitt uppdrag senast den 31 oktober 2024.

Utskottets ställningstagande

När det gäller motion 2023/24:104 (V) yrkande 6, om byte av efternamn för den som har adopterats, konstaterar utskottet att ett adoptivbarn har rätt att ta tillbaka det namn som han eller hon tidigare har burit. För att däremot byta till ett efternamn som de tidigare föräldrarna har burit eller som annars finns i adoptivbarnets tidigare släkt men som adoptivbarnet själv aldrig burit krävs särskilda skäl, om det inte rör sig om något av de vanligaste efternamnen i Sverige. Med särskilda skäl avses enligt förarbetena att det i det enskilda fallet finns skäl av tillräcklig styrka som motiverar att ett namnbyte godkänns trots att det annars finns hinder mot ett sådant byte. I första hand kan det bli aktuellt vid byte till ett befintligt namn som sökanden har en beaktansvärd anknytning till. I förarbetena framhålls också att bedömningen av om det finns särskilda skäl för att bevilja en ansökan får avgöras efter en helhetsbedömning i varje enskilt fall och att det handlar om att undvika resultat som i det enskilda fallet inte framstår som rimliga. Om ett efternamn lagligen bärs av andra kan det vidare finnas särskilda skäl om sökanden har hämtat in samtycke att själv få förvärva namnet från dessa.

När det sedan gäller motion 2023/24:2499 (C) yrkande 11, om samtycke vid byte av barns efternamn vid skyddade personuppgifter, konstaterar utskottet att den som är ensam vårdnadshavare för ett barn också är den som ensam företräder barnet i namnfrågan och ansöker om namnbyte. När barnet bär den andra förälderns efternamn krävs det dock för att bytet ska beviljas att den föräldern har samtyckt till bytet eller att en domstol har förklarat att bytet

är förenligt med barnets bästa. Vårdnadshavaren kan alltså ansöka hos domstol om att namnbytet ska förklaras vara förenligt med barnets bästa. Domstolen ska då hämta in viss utredning i frågan, bl.a. ett yttrande från socialnämnden där barnets åsikter redovisas. Dessa regler har i förarbetena motiverats med att efternamnet är en viktig del av en persons identitet och att det i en situation där den förälder vars efternamn barnet bär motsätter sig ett namnbyte bör krävas att en domstol prövar om bytet är förenligt med barnets bästa. I sammanhanget har det också lyfts fram att skyddade personuppgifter förekommer i många olika domstolsprocesser, bl.a. i mål om vårdnad, boende eller umgänge, och att det alltså inte är ovanligt att domstolar hanterar sådana situationer. När det gäller skyddade personuppgifter konstaterar utskottet vidare att det pågår ett arbete för säkrare hantering av sådana uppgifter genom Jämställdhetsmyndighetens och Skatteverkets ovan redovisade uppdrag.

Utskottet är inte berett att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av de nu aktuella motionsyrkandena, som därför avstyrks.

EU-regler på familjerättens område

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att regeringen bör verka för minsta möjliga EU-reglering på det familjerättsliga området. Utskottet hänvisar till vad som följer av EU-fördragen samt den gällande ordningen för regeringens riksdagsförankring av EU-frågor.

Jämför reservation 12 (SD).

Motionen

I kommittémotion 2023/24:407 av Mikael Eskilander *m.fl.* (SD) yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör verka för minsta möjliga EU-reglering på det familjerättsliga området. Motionärerna vill värna det nationella självbestämmandet på området.

Bakgrund

EU- och EUF-fördragen

Enligt fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) ska unionen utveckla ett rättsligt samarbete i civilrättsliga frågor som har gränsöverskridande följder, vilket bygger på principen om ömsesidigt erkännande av domstolsavgöranden och utomrättsliga avgöranden. Detta samarbete får inbegripa beslut om åtgärder om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar. (Se artikel 81.1.) När det gäller åtgärder som rör familjerätten och som har gränsöverskridande följder får sådana åtgärder föreskrivas

av rådet i enlighet med ett särskilt lagstiftningsförfarande. Rådet ska besluta med enhällighet efter att ha hört Europaparlamentet. (Se artikel 81.3.)

Vidare gäller enligt den s.k. subsidiaritetsprincipen i fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget) att unionen på de områden där den inte har exklusiv befogenhet (bl.a. familjerätten) ska vidta en åtgärd endast om och i den mån som målen för den planerade åtgärden inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna, vare sig på central nivå eller på regional och lokal nivå, och därför, på grund av den planerade åtgärdens omfattning eller verkningar, bättre kan uppnås på unionsnivå (artikel 5.3).

EU-rättsakter på det familjerättsliga området

En central EU-rättsakt på det familjerättsliga området är den s.k. Bryssel II-förordningen⁵ som gäller frågor om äktenskapsskillnad, föräldransvar och internationella bortföranden av barn. Förordningen innehåller regler om vilken medlemsstats domstolar eller andra myndigheter som är behöriga att pröva frågor av de angivna slagen med en internationell anknytning. Den innehåller också regler om erkännande och verkställighet av avgöranden i EU. Förordningen syftar till att stärka barns och föräldrars rättssäkerhet, förbättra tillgången till en rättslig prövning och effektivisera förfarandet.

En annan betydelsefull EU-rättsakt är den s.k. arvsförordningen (även kallad successionsförordningen).⁶ I denna regleras vilket lands domstolar och andra myndigheter som får besluta i frågor om arv med en internationell anknytning samt vilket lands lag som ska tillämpas på arvet. Förordningen reglerar också hur domar och andra avgöranden om arv erkänns och verkställs i andra medlemsstater. Genom förordningen har det införts ett europeiskt arvsintyg som syftar till att förenkla den praktiska hanteringen av internationella arvsärenden inom EU.

Inom ramen för ett fördjupat samarbete har EU även antagit två förordningar om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden,⁷ vilka tar sikte på sådana förmögenhetsförhållanden som har gränsöverskridande följder. Förordningarna är direkt tillämpliga i de medlemsstater som deltar i det fördjupade samarbetet, däribland Sverige. De skapar ett gemensamt regelverk för i vilket land och enligt vilket lands lag en bodelning eller någon annan fråga om makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden ska prövas. De innehåller också regler om

⁵ Rådets förordning (EU) 2019/1111 av den 25 juni 2019 om behörighet, erkännande och verkställighet av avgöranden i äktenskapsmål och mål om föräldransvar, och om internationella bortföranden av barn.

⁶ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 av den 4 juli 2012 om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg.

⁷ Rådets förordning (EU) 2016/1103 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden respektive rådets förordning (EU) 2016/1104 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap.

äktenskapsförord och lagvalsavtal samt om erkännande och verkställighet av avgöranden som har meddelats i en annan medlemsstat.

Vidare presenterade EU-kommissionen den 7 december 2022 ett förslag till förordning med gemensamma internationellt privat- och processrättsliga regler om föräldraskap i gränsöverskridande situationer (EU:s föräldraskapsförordning).⁸ Förslaget reglerar vilken eller vilka medlemsstaters myndigheter som ska vara internationellt behöriga att pröva en fråga om föräldraskap. Det innehåller också regler om tillämplig lag, om erkännande av avgöranden och om godkännande av officiella handlingar. Det föreslås även att ett europeiskt föräldraskapsintyg ska inrättas. Intyget ska kunna användas av familjer för att bevisa föräldraskapet. Förslaget gäller alla barn i EU – oavsett hur barnet har blivit till eller hur barnets familj ser ut. Förslaget ska inte påverka nationella materiella regler om föräldraskap. I enlighet med principen om ömsesidigt erkännande föreslås det att ett föräldraskap som har fastställts i en medlemsstat ska erkännas i andra medlemsstater utan att något särskilt förfarande krävs.

Regeringens riksdagsförankring av EU-frågor

Regeringen företräder Sverige inom EU-samarbetet. Enligt vad som följer av regeringsformen, riksdagsordningen och konstitutionell praxis har regeringen emellertid en omfattande informations- och samrådsskyldighet gentemot riksdagen i EU-frågor. Syftet med riksdagsförankringen är bl.a. att ge riksdagen ett reellt inflytande i EU-frågorna. De ståndpunkter som regeringen företräder i en EU-förhandling förutsätts sålunda vara förankrade i riksdagen. Efter samråd med EU-nämnden förväntas regeringen agera i enlighet med EU-nämndens råd och ståndpunkter (se bl.a. bet. 2021/22:KU20 s. 32 f.).

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att unionen enligt EU-fördragen ska utveckla ett rättsligt samarbete i civilrättsliga frågor som har gränsöverskridande följder, vilket bygger på principen om ömsesidigt erkännande av domstolsavgöranden och utomrättsliga avgöranden. Detta samarbete får inbegripa beslut om åtgärder om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar. När det gäller åtgärder som rör familjerätten och som har gränsöverskridande följder får rådet föreskriva sådana åtgärder i enlighet med ett särskilt lagstiftningsförfarande. Rådet ska besluta med enhällighet efter att ha hört Europaparlamentet. Vidare gäller att unionen på de områden där den inte har exklusiv befogenhet – bl.a. familjerätten – ska vidta en åtgärd endast om och i den mån som målen för den planerade åtgärden inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna och därför bättre kan uppnås på unionsnivå.

Regeringen företräder Sverige inom EU-samarbetet men har en omfattande informations- och samrådsskyldighet gentemot riksdagen i EU-frågor. Syftet

⁸ Förslag till rådets förordning om behörighet, tillämplig lag, erkännande av domar samt godkännande av officiella handlingar i samband med föräldraskap och om införande av ett europeiskt intyg om föräldraskap (COM(2022) 695 final).

med riksdagsförankringen är bl.a. att ge riksdagen ett reellt inflytande i EU-frågorna. De ståndpunkter som regeringen företräder i en EU-förhandling förutsätts sålunda vara förankrade i riksdagen. Efter samråd med EU-nämnden förväntas regeringen agera i enlighet med EU-nämndens råd och ståndpunkter.

Därmed ser utskottet inte skäl för någon åtgärd med anledning av motionsyrkandet, som därför avstyrks.

Motioner som bereds förenklat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som har beretts förenklat.

Utskottets ställningstagande

De motionsyrkanden som finns upptagna i bilaga 2 rör samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet har behandlat tidigare under valperioden, se betänkande 2022/23:CU6. Utskottet avstyrker därför dessa motionsyrkanden. Tidigare ståndpunkter framgår av det nämnda betänkandet.

Reservationer

1. Könsneutral föräldrabalk, punkt 2 (MP)

av Katarina Luhr (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2023/24:921 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 1 och
2023/24:1054 av Daniel Vencu Velasquez Castro (S) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Utredningen om en föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla hade bl.a. i uppdrag att ta ställning till hur föräldrabalkens regler om föräldraskap kan utformas för att bli mer överskådliga, enhetliga, heltäckande, könsneutrala och inkluderande samt enklare att tillämpa. Uppdraget redovisades i juni 2022 i betänkandet Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd för barns familjeliv (SOU 2022:38).

För att den föräldraskapsrättsliga regleringen ska bli enkel, tydlig och lätt att överblicka anser utredningen att det är nödvändigt att begränsa antalet paragrafer om föräldraskap genom att utmönstra den nuvarande fragmenterade ordningen där i praktiken lika fall regleras i olika paragrafer. En sådan genomgripande förändring är enligt utredningen inte möjlig att åstadkomma utan att samtidigt avskaffa de olika termerna för föräldraskap. Utredningen föreslår därför att ”mor”, ”far” och ”förälder enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken” ersätts av ”förälder” och att bestämmelser som reglerar samma situation förs samman i gemensamma paragrafer.

Betänkandet har remitterats, och remisstiden gick ut i januari 2023 – dvs. för mer än ett år sedan. För att komma ifrån de olika särregleringar som finns i dag och som gör lagstiftningen svåröverskådlig är det nu dags att gå vidare med de angelägna förslagen om en könsneutral föräldrabalk. Regeringen bör snarast återkomma till riksdagen med en proposition i frågan. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

2. Föräldraskap efter assisterad befruktning, punkt 4 (MP)

av Katarina Luhr (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:921 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 5.

Ställningstagande

För att ett presumerat föräldraskap ska motsvara ett rättsligt riktigt föräldraskap ställer lagen upp ett antal krav när barnet har tillkommit genom assisterad befruktning med donerade spermier. Reglerna är så krångliga att det finns en stor risk för att folk inte vet vad som gäller i olika situationer och därmed att föräldraskap registreras felaktigt och sedan kan hävas. Därför är det visserligen positivt att Utredningen om en föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla i sitt betänkande Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd för barns familjeliv (SOU 2022:38) föreslår att det ska införas en begränsning av utrymmet att häva föräldraskapet för den förälder som inte har fött barnet. Utredningen lämnar också förslag som syftar till att göra regelverket för föräldraskap mer överskådligt, tydligt och begripligt. Detta är dock inte tillräckligt för att komma till rätta med problembilden. Jag anser att det även behövs en översyn i sak av de grundläggande förutsättningarna för rättsligt föräldraskap.

Regeringen bör därför låta se över regleringen av vem som ska anses vara förälder efter en assisterad befruktning. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

3. Antalet vårdnadshavare för ett barn, punkt 5 (C, MP)

av Alireza Akhondi (C) och Katarina Luhr (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2481 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 19 och
bifaller delvis motion
2023/24:1895 av Yasmine Bladelius och Anna Wallentheim (båda S).

Ställningstagande

Utredningen om en föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla hade i uppdrag att ta ställning till om förutsättningarna för ett barn att upprätthålla sin relation med en social förälder efter separation eller dödsfall behöver förbättras, och om det i övrigt behöver vidtas åtgärder för att underlätta för familjer där fler än två vuxna tar föräldransvar. Uppdraget redovisades i juni 2022 i betänkandet Alla tiders föräldraskap – ett starkt skydd för barns familjeliv (SOU 2022:38). Utredningen lämnar flera förslag för att komma till rätta med den problembild som har identifierats. Sålunda föreslås bl.a. en ny form av fullmakt – föräldrafullmakt – och att barns rätt till umgänge med sociala föräldrar ska stärkas. Detta är positivt.

Samtidigt konstaterar vi att utredningens uppdrag inte omfattade att överväga om det rättsliga föräldraskapet ska kunna utsträckas till fler än två personer. Utgångspunkten för uppdraget var vidare att ett behov av att stärka barns rätt till sociala föräldrar skulle tillgodoses genom andra åtgärder än att utvidga kretsen av vårdnadshavare. Det är beklagligt att uppdraget begränsades på detta sätt.

Vi anser att regeringen även bör låta utreda möjligheten för ett barn att ha fler än två vårdnadshavare, t.ex. i situationer där två samkönade par skaffar barn tillsammans. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

4. Barnets hörande i vårdnadsmål, punkt 6 (SD)

av Mikael Eskilander (SD), Roger Hedlund (SD), Martin Westmont (SD) och Björn Tidland (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2073 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 11.

Ställningstagande

I Sverige är det vanligtvis socialnämnden som ska se till att barnet får möjlighet att framföra sina åsikter i ett mål om vårdnad, boende eller umgänge. I flera andra länder träffar dock domaren i ett vårdnadsmål det barn som målet handlar om. Forskning har också visat att när en domare träffar barnet personligen kan det öka domarens förståelse för barnets situation, önskemål och behov. Det kan därför bidra till att domaren fattar beslut som tar större hänsyn till barnets intressen. Sålunda visade en studie från Australien att domare som

träffade barn personligen i vårdnadstvister i högre grad beaktade barnets åsikter och intressen i sina beslut. En annan studie från Kanada visade att domare som träffade barn personligen var mer benägna att besluta om boende och umgänge på ett sätt som låg i linje med barnets önskemål.

Att en domare träffar barnet personligen och lyssnar på barnets åsikter kan alltså bidra till att säkerställa att barnets önskemål och behov tas på allvar och att barnet känner sig sedd och hörd i beslutsprocessen. Regeringen bör därför ta initiativ till att ändra lagstiftningen så att de domare som dömer i en vårdnadstvist blir skyldiga att träffa barnet personligen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

5. Juridiskt biträde för barn, punkt 7 (S, V, C, MP)

av Malcolm Momodou Jallow (V), Leif Nysmed (S), Laila Naraghi (S), Denis Begic (S), Alireza Akhondi (C), Katarina Luhr (MP) och Adrian Magnusson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:927 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 8,
2023/24:2449 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 3,
2023/24:2481 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 24,
2023/24:2636 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 7,
2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkande 117 och
2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 86 och
bifaller delvis motion
2023/24:1836 av Ida Ekeröth Clausson m.fl. (S).

Ställningstagande

Vi konstaterar att riksdagen våren 2021 införde nya regler om barnets delaktighet i vårdnadsmål. De nya reglerna syftade till att säkerställa barnets rätt och delaktighet i processen och därmed stärka barnets perspektiv och rättigheter. Reglerna grundade sig på förslag från 2014 års vårdnadsutredning, som mot bakgrund av den föreslagna reformen om barnets delaktighet inte fann tillräckligt starka skäl att föreslå en möjlighet till biträde för barn. Utredningen ansåg dock att det kunde finnas anledning att överväga frågan på nytt när den nya regleringen varit i kraft en tid och kan utvärderas.

Sedan dess har Utredningen om vikten av trygghet och kontinuitet för barn i utsatta situationer i sitt betänkande Tryggare hem för barn (SOU 2022:71) bl.a. föreslagit en rätt till biträde för barn vid prövningen av vissa frågor om

vårdnadsöverflyttning. En proposition med anledning av betänkandet är aviserad till september 2024.

Vidare rekommenderade Barnrättskommittén i mars 2023 Sverige att bl.a. se över lagstiftningen för att säkerställa att barnrättsperspektivet beaktas i familjerättsliga tvister, inklusive barnets rätt att komma till tals. Mer konkret rekommenderas Sverige bl.a. att överväga att ge barn ett eget ombud i sådana mål.

Även Utredningen om barns möjligheter att utkräva sina rättigheter har i sitt betänkande Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen (SOU 2023:40) gjort bedömningen att barn i mål om vårdnad, boende och umgänge bör ha en möjlighet att få en starkare processuell ställning och tilldelas ett eget juridiskt biträde. Utredningen lämnar dock inget förslag om detta, eftersom frågan om talerätt och juridiskt biträde för barn i mål om vårdnad, boende och umgänge är så pass omfattande och komplex att det har saknats möjlighet att lämna konkreta förslag inom ramen för utredningen. Utredningen anser därför att frågan bör utredas ytterligare, t.ex. i samband med en utvärdering av 2021 års vårdnadsreform och med beaktande av den fortsatta hanteringen av förslagen i betänkandet Tryggare hem för barn. Betänkandet har remitterats, och remisstiden gick ut den 19 februari 2024.

Därmed anser vi att det nu är dags för en grundligare utredning av frågan om juridiskt biträde för barn i mål om vårdnad, boende och umgänge. Det är en uppgift för regeringen att ta nödvändiga initiativ. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

6. Utgångspunkter för umgänge vid allvarligt våld i familjen, punkt 8 (S)

av Leif Nysmed (S), Laila Naraghi (S), Denis Begic (S) och Adrian Magnusson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2636 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 12 och avslår motion

2023/24:407 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 21.

Ställningstagande

Vi tycker att det är bra att utskottsmajoriteten tar ett steg i rätt riktning i sitt ställningstagande, som bl.a. bygger på vårt motionsyrkande. Vi beklagar dock

att majoriteten inte är beredd att rikta ett tydligt tillkännagivande till regeringen med anledning av den pågående beredningsprocessen inom Regeringskansliet.

Vi vill att regeringen ska se över en utvidgning av lagstiftningen om vårdnadsöverflyttning, med syftet att våldsutövaren inte heller ska kunna ha oövervakat umgänge med barnet. Vi menar att när en förälder har dödat eller utövat annat allvarligt våld mot barnet, barnets förälder eller någon annan familjemedlem bör grundprincipen vara att inget umgänge ska dömas ut, i vart fall inte oövervakat eller oskyddat umgänge. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

7. Andra frågor om vårdnad, boende och umgänge vid våld i familjen, punkt 9 (S)

av Leif Nysmed (S), Laila Naraghi (S), Denis Begic (S) och Adrian Magnusson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:1672 av Azadeh Rojhan och Alexandra Völker (båda S),

2023/24:2636 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkandena 5, 6, 8, 9, 13, 14, 16 och 18 samt

2023/24:2640 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 72 och avslår motionerna

2023/24:552 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2023/24:725 av Caroline Högström (M) yrkandena 1–3,

2023/24:1477 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD),

2023/24:1678 av Alexandra Völker och Azadeh Rojhan (båda S) yrkande 5,

2023/24:2449 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkandena 1, 2 och 4,

2023/24:2481 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkandena 21–23,

2023/24:2588 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkandena 4 och 5,

2023/24:2636 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 11,

2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkandena 115 och 116 samt

2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 85.

Ställningstagande

Det finns mycket som behöver göras på det familjerättsliga området för att tillförsäkra barn ett liv fritt från våld. Den familjerättsliga lagstiftningen får inte vara ett verktyg som innebär att barn inte kan skyddas från våld och

våldsutövare. Utöver det som vi och utskottet har anfört ovan om utgångspunkter för umgänge vid allvarligt våld i familjen anser vi att följande åtgärder behövs.

I betänkandet En uppväxt fri från våld (SOU 2022:70) föreslås en samlad nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck. Det är angeläget att den kommande nationella strategin också inkluderar familjerätten med tillhörande myndigheter, dvs. att den leder till ett systematiskt arbete även på det familjerättsliga området.

Det är uppenbart att barnrättsperspektivet måste stärkas i mål om vårdnad, boende och umgänge, dvs. i relation till en våldsutövande förälder. Sålunda är det av yttersta vikt att det är barnets bästa och barnets perspektiv som beaktas vid beslut i sådana frågor. Dagens tolkning av reglerna tar större hänsyn till de vuxnas vilja att få träffa sina barn än till barnets rätt till trygghet och ett liv utan våld. Kontaktprincipen har fått ett större genomslag i dessa mål än risken för att barnet far illa, och det måste därför säkerställas att barns rätt till ett liv fritt från våld är överordnad den nämnda principen. Dessutom finns det omfattande brister i de riskbedömningar som görs i hela kedjan för mål om vårdnad, boende och umgänge. Regeringen bör därför snarast presentera en proposition till riksdagen med förslag om att öka barnrättsperspektivet i mål om vårdnad, boende och umgänge med anledning av betänkandet Tryggare hem för barn.

När det särskilt gäller vårdnad anser vi att våldsutövande föräldrar i större utsträckning ska tas ifrån vårdnaden om sina barn, och en förälder som har mördat den andra föräldern ska som huvudregel förlora vårdnaden. En utvidgning av lagstiftningen om vårdnadsöverflyttning vid våld i familjen bör ses över med syfte att skydda barn från våld och våldsutövare, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck, i fler situationer än vad som är fallet i dag. Till exempel bör socialnämnden kunna initiera en vårdnadsöverflyttning vid långvarigt, latent våld där enskilda våldshandlingar inte definieras som allvarliga var för sig men där de sammantaget utgör den typ av våld som en vårdnadshavare inte ska kunna utöva mot den andra föräldern.

När det särskilt gäller umgänge är det, utöver vad som anges i vårt och utskottets ställningstagande om utgångspunkter för umgänge vid allvarligt våld i familjen, viktigt att ett barn till en förälder som har utövat våld inom familjen inte tvingas till umgänge med den föräldern. Vidare bör umgängets formen umgängetsstöd ses över så att den även ska kunna användas som skydd för barnet när det finns risk för våld och dessutom under längre perioder än vad som är tanken i dag. Vid en översyn av reglerna om umgängetsstöd bör det även övervägas en möjlighet för domstolen att fatta ett separat beslut i frågan.

Dessutom bör man överväga att se över möjligheten att skärpa lagstiftningen så att en förälders våld mot ett syskon påverkar frågan om vårdnad, boende och umgänge även i förhållande till ett barn som inte själv ”direkt” utsatts för våldet. Ett barn vars syskon utsatts för våld bedöms nämligen inte alltid behöva samma skydd som syskonet. Detta behöver ändras. En förälder

som bedöms olämplig som vårdnadshavare eller boendeförälder för ett barn på grund av t.ex. våld och övergrepp torde inte kunna bedömas vara lämplig i samma roll för ett annat barn. Detsamma bör gälla oövervakat umgänge.

Vidare är det angeläget att göra en översyn för att inom lagstiftningen tydliggöra ansvarsförhållandena vid våld i nära relationer, så att domstolar i vårdnadsfall inte formulerar om uppgifter om våld eller vistelse i skyddat boende till att utgöra samarbetsvårigheter eller liknande. Sådana omformuleringar innebär att uppgifterna om våld eller andra övergrepp förminskas eller osynliggörs, vilket inte är till barnets bästa.

Det är en uppgift för regeringen att ta nödvändiga initiativ i enlighet med det som nu har anförts. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

8. Andra frågor om vårdnad, boende och umgänge vid våld i familjen, punkt 9 (C)

av Alireza Akhondi (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:2481 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkandena 21–23 och

2023/24:2588 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkandena 4 och 5 samt avslår motionerna

2023/24:552 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2023/24:725 av Caroline Högström (M) yrkandena 1–3,

2023/24:1477 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD),

2023/24:1672 av Azadeh Rojhan och Alexandra Völker (båda S),

2023/24:1678 av Alexandra Völker och Azadeh Rojhan (båda S) yrkande 5,

2023/24:2449 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkandena 1, 2 och 4,

2023/24:2636 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkandena 5, 6, 8, 9, 11, 13, 14, 16 och 18,

2023/24:2640 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 72,

2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkandena 115 och 116 samt

2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 85.

Ställningstagande

Om det är klarlagt att en förälder har utsatt personer i familjen för våld, trakasserier eller andra kränkningar ska detta anses som en klar brist i omsorgs- och föräldraförmågan. I de fall det finns en framtida risk för våld, hot eller fridskränkningar ska den person som riskerar att göra sig skyldig till

sådana handlingar inte ha del i vårdnaden. Barnfridsbrott, psykiskt våld samt risk för våld, trakasserier eller andra kränkningar ska alltså på detta sätt ha bäring på frågor om vårdnad, och en dom om våld i nära relation ska alltid ha betydelse vid beslut om vårdnad och umgänge i familjerättsliga tvister.

Den aspekten att en kvinna som lever gömd tvingas att medverka till att lämna barn till gärningspersonen för umgänge belyses inte tillräckligt av Utredningen om vikten av trygghet och kontinuitet för barn i utsatta situationer. Jag anser att en kvinna som lever under skyddad identitet aldrig ska vara skyldig att ansvara för att lämna barn hos en förövare som ska utöva umgänge med barnet.

Angeläget är också att bedömningen av föräldra- och omsorgsförmåga enligt föräldrabalken och LVU harmonierar. Det framstår som märkligt att missförhållanden och risker som kan ligga till grund för omhändertagande av ett barn eller ett beslut om umgängesbegränsning enligt LVU inte värderas på samma sätt i ett vårdnadsmål.

Dessutom anser jag att en förälder som har dödat den andra föräldern automatiskt ska förlora vårdnaden om sina barn. Det nya systemet med tillfälliga vårdnadshavare för att möjliggöra en snabb vårdnadsöverflyttning i sådana situationer är alltså inte tillräckligt.

Det får bli en uppgift för regeringen att ta nödvändiga initiativ för att tillgodose det som nu har sagts. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

9. Andra frågor om vårdnad, boende och umgänge vid våld i familjen, punkt 9 (MP)

av Katarina Luhr (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:2449 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkandena 1, 2 och 4,

2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkandena 115 och 116 samt

2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 85 och

avslår motionerna

2023/24:552 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2023/24:725 av Caroline Högström (M) yrkandena 1–3,

2023/24:1477 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda S),

2023/24:1672 av Azadeh Rojhan och Alexandra Völker (båda S),

2023/24:1678 av Alexandra Völker och Azadeh Rojhan (båda S) yrkande 5,

2023/24:2481 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkandena 21–23,

2023/24:2588 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkandena 4 och 5,

2023/24:2636 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkandena 5, 6, 8, 9, 11, 13, 14, 16 och 18 samt

2023/24:2640 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 72.

Ställningstagande

Att en förälder bor med sitt barn på skyddat boende innebär inte alltid att det barn som upplevt våld skyddas från umgänge med den våldsutövande föräldern. Detta måste förändras. Ett barn ska inte tvingas till umgänge när barnet lever på skyddat boende eller med skyddade personuppgifter. Förutom det uppenbara övergreppet att tvinga ett barn att umgås med sin förövare innebär det ofta stora risker för barnets och mammans säkerhet. Barn ska inte heller tvingas till umgänge med en förälder som har dömts för fysiskt eller psykiskt våld mot barnet eller den andra föräldern. Om barnet vill ha umgänge måste vuxenvärlden säkerställa att det kan ske tryggt, men barn som inte vill ska aldrig tvingas till det.

Enligt gällande reglering har domstolen möjlighet att fatta ett interimistiskt beslut om ensam vårdnad för den förälder som har lämnat en relation där det finns uppgifter om våld. Sådana interimistiska beslut meddelas dock inte tillräckligt ofta. Regeringen bör därför låta granska hur lagstiftningen följs för att säkerställa att dess intentioner uppfylls. Granskningen bör bl.a. omfatta hur ofta beslut om interimistisk ensam vårdnad fattas samt vilka konsekvenser detta får.

Det är en uppgift för regeringen att ta nödvändiga initiativ. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

10. Vissa frågor om namnbyte, punkt 10 (V)

av Malcolm Momodou Jallow (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:104 av Nadja Awad m.fl. (V) yrkande 6 och
avslår motion

2023/24:2499 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkande 11.

Ställningstagande

I juli 2017 trädde den nya lagen om personnamn i kraft, och det blev då lättare att bl.a. byta efternamn. Den nya lagen möter dock inte den verklighet som vissa adopterade befinner sig i. Många av de personer som olovligen hade skilts från sina föräldrar i hemlandet innan de adopterades i Sverige hade

nämligen fingerade namn och identiteter före adoptionen. För att dessa personer ska kunna byta till ett efternamn som de tidigare föräldrarna har burit eller som annars finns i adoptivbarnets tidigare släkt men som adoptivbarnet själv aldrig har burit krävs särskilda skäl. Det krävs alltså särskilda skäl för att den adopterade ska kunna byta till det efternamn som han eller hon skulle ha burit om det sagda inte hade inträffat. Detta är inte en rimlig ordning. Ett sådant byte borde enligt min mening alltid vara tillåtet.

Regeringen bör därför låta utreda hur lagen kan ändras så att adopterade som blivit olovligen skilda från sina föräldrar och fått fingerade namn och identiteter innan de adopterades i Sverige alltid har rätt att byta till det efternamn som de skulle ha burit om detta inte hade inträffat. Det som nu har sagts bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

11. Vissa frågor om namnbyte, punkt 10 (C)

av Alireza Akhondi (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2499 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkande 11 och avslår motion

2023/24:104 av Nadja Awad m.fl. (V) yrkande 6.

Ställningstagande

Det gällande kravet på samtycke vid byte av barns efternamn är problematiskt för en förälder med ensam vårdnad som lever med skyddade personuppgifter. Varje domstolsprocess innebär ju en risk för att personuppgifterna röjs. Av den anledningen är det positivt att Jämställdhetsmyndigheten och Skatteverket har i uppdrag att verka för en säkrare hantering av sådana uppgifter, men det är långt ifrån givet att detta kommer att lösa problemet.

Jag anser därför att regeringen bör se över om en förälder med ensam vårdnad och skyddad identitet ska kunna byta efternamn på sina barn utan samtycke från den andra föräldern. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

12. EU-regler på familjerättens område, punkt 11 (SD)

av Mikael Eskilander (SD), Roger Hedlund (SD), Martin Westmont (SD) och Björn Tidland (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2023/24:407 av Mikael Eskilander m.fl. (SD) yrkande 5.

Ställningstagande

Familjen är en privat sak, och det är viktigt att värna det nationella självbestämmandet på det familjerättsliga området. Tanken med befintliga och kommande EU-regler inom familjerätten är att utveckla ett rättsligt samarbete i frågor som har gränsöverskridande följder. Detta samarbete får inbegripa beslut om åtgärder om tillnärmning av medlemsstaternas lagar. Vi anser dock att samarbete och tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning på det familjerättsliga området kan få en rad icke önskvärda konsekvenser. Dessutom riskerar de rättsakter som antas av EU att svälla med tiden genom att byggas på och fördjupas så att det nationella självbestämmandet urholkas ännu mer. Detta vänder vi oss kraftfullt emot.

Regeringen bör därför verka för minsta möjliga EU-reglering på det familjerättsliga området. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2023/24

2023/24:104 av Nadja Awad m.fl. (V):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda hur namnlagen kan ändras så att adopterade får rätt att återta sitt födelsenamn, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2023/24:331 av Camilla Mårtensen (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur processerna kan bli enklare och hur myndigheterna kan anpassa sin verksamhet för att tillgodose rättigheter och trygghet för barn i regnbågsfamiljer och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:407 av Mikael Eskilanderesson m.fl. (SD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att konsekvent värna barns rätt till sitt biologiska ursprung och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör bekämpa all form av EU-styrning av den svenska familjepolitiken och av familjer i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra föräldraskapsbekräftelse före barnets födelse och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lämplig myndighet ska fastställa föräldraskapet och vårdnaden så tidigt som möjligt under graviditeten och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en känd fader till ett barn per automatik ska tillerkännas gemensam vårdnad tillsammans med barnets moder, om det är till barnets bästa och det inte finns uppenbara skäl emot det, och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en man som tror sig vara far till ett barn ska ha rätt att väcka talan och begära ett faderskapstest samt att han direkt ska fastställas som far till barnet om ett positivt testresultat kan uppvisas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa gemensam vårdnad som norm och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna för att i större utsträckning möjliggöra vårdnadsöverflyttning och adoption av placerade barn och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barnets bästa verkligen bör gå före alla andra intressen vid vårdnadsöverflyttning och adoption av placerade barn och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förändra regelverket kring vårdnadsöverflyttningar så att de görs i den ordning som är mest lämplig och ändamålsenlig för barnet och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över adoptionslagstiftningen och kunskapsspridningen för att underlätta för nationella adoptioner och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheterna till förenklad adoptionsprocess i fråga om barn för familjehemsföräldrar i fall där det är till barnets bästa och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barn inte ska behöva ha umgänge med en förälder som begått allvarliga brott mot barnet eller närstående eller i hemmet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur en mer rimlig nivå på ersättning till vigselförrättare kan se ut och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge borgerliga vigselförrättare möjlighet att förrätta vigsel av svenska brudpar i de nordiska grannländerna och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att med utgångspunkt i promemorian Några bodelningsfrågor (Ds 2005:34) utreda möjligheterna till en effektivare bodelningsprocess med en rimlig borte tidsgräns och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur ett digitalt register för testamenten och framtidsfullmakter kan införas och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur betänketiden vid skilsmässa kan tas bort i de fall det inte finns barn under 16 år och endast den ena maken vill skiljas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur betänketiden vid skilsmässa kan tas bort i de fall det förekommer

- våld eller liknande brott mot person inom äktenskapet och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra hantering av samtliga familjerättsliga dokument digitalt och tillkännager detta för regeringen.
 31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att berörda myndigheter bör informera pensionärer om hur de kan hantera sin digitala egendom och tillkännager detta för regeringen.
 32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att snarast införa ett nationellt ställföreträdaregister gällande gode män och förvaltare och tillkännager detta för regeringen.
 33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka tillsynen och möjligheter till sanktioner då det brister gällande ställföreträdaransvaret för gode män och förvaltare och tillkännager detta för regeringen.
 34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över systemet för rätt till ekonomisk ersättning till den enskilde vid skada då det brister i gode mäns och förvaltares uppdrag och tillkännager detta för regeringen.
 35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa och tydliggöra vilka kvalitetskriterier som ska gälla för gode män och förvaltare och deras arbete och tillkännager detta för regeringen.
 36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en rimlig maximal gräns för antalet personer en god man eller förvaltare får företräda och tillkännager detta för regeringen.
 37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra det enklare att avsäga sig sitt uppdrag som god man eller förvaltare och tillkännager detta för regeringen.
 38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa en rutin för att göra den gode mannen medveten om uppdragets bredd och tillkännager detta för regeringen.
 40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de åtgärder som behövs för att förhindra tvångsäktenskap, månggifte och kusinäktenskap ska bli verklighet särskilt bör övervägas och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:437 av Nadja Awad m.fl. (V):

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda möjligheten för gode män att använda e-legitimation för de personer de har förvaltarskap för och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:507 av Alexandra Anstrell och Mats Green (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om frihet och rätt att själv kunna bestämma över sin kvarlåtenskap till hundra procent och därför bör nuvarande lagstiftning ändras så att detta möjliggörs och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:522 av Ann-Sofie Lifvenhage (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ta fram ett rättssäkert föräldrates för nyfödda och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:552 av Ann-Sofie Lifvenhage (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vid grovt åsidosättande av föräldraskap sätta barnets rättigheter till trygghet i centrum och inte föräldrarnas rätt till sitt barn och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:725 av Caroline Högström (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över vilka förändringar som behövs i syfte att skydda barn som bevitnat och/eller utsatts för våld, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att begränsa rätten till umgänge för den förälder som döms för våld mot barn eller där barnet bevitnat våld, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att begränsa umgängesrätten för våldsmisstänkta som tillfälligt är under brottsutredning, alternativt under den tid brottsoffret har behov av skyddat boende, och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:738 av Boriana Åberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att avskaffa betänketiden vid äktenskapsskillnad och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:818 av Johan Andersson (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga en översyn av ersättningsnivån för vigselförrättare och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:921 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra föräldrabalken könsneutral och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa föräldrafullmakt och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa utökade möjligheter till adoption i syfte att stärka relationen mellan barn och föräldrar oavsett föräldrarnas relationsstatus och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa begränsade möjligheter att väcka talan om hävande av föräldraskap i syfte att öka rättssäkerheten för alla barn och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över regleringen av vem som anses vara förälder efter assisterad befruktning och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att barns rättigheter tillgodoses vid surrogatarrangemang och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:927 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barn bör tillförordnas eget ombud inför alla beslut som rör vårdnad och umgänge, både vid myndighetsbeslut och i civilrättsliga tvister, och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1053 av Gunilla Carlsson och Dzenan Cisija (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att höja ersättningen till vigselförrättare, eftersom ersättningen har varit oförändrad under mycket lång tid, och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1054 av Daniel Vencu Velasquez Castro (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör bereda förslagen från utredningen SOU 2022:38 och återkomma med en proposition till riksdagen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bestämmelser som reglerar samma situation bör föras samman i gemensamma paragrafer och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1072 av Anna Wallentheim och Daniel Vencu Velasquez Castro (båda S):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska arbeta för att registrerat partnerskap och samkönade äktenskap ska erkännas i hela EU och att samkönade pars fria rörlighet därigenom kan möjliggöras i praktiken och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1116 av Borianan Åberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa laglotten och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1230 av Ulrika Heie (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över regler och ersättning för vigsselförrättare förordnade av länsstyrelserna och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1295 av Malin Larsson och Peter Hedberg (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om registrering av testamenten och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1374 av Torsten Elofsson (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beräkningsgrunden för arvode till god man/förvaltare bör utredas och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1378 av Ingemar Kihlström (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett register för testamenten och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna för ett register för framtidsfullmakter och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1475 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av lagstiftningen kring överförmyndare och gode män och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten till professionella gode män och förvaltare och tillkännager detta för regeringen.

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över införandet av ett nationellt register för gode män och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1477 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att med nationella riktlinjer säkerställa att morddömda föräldrar per automatik mister vårdnaden om sina barn och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1641 av Niels Paarup-Petersen (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkra att alla som vill vigas har rätt att vigas hos alla som har rätt att viga, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2023/24:1672 av Azadeh Rojhan och Alexandra Völker (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över lagstiftningen när det gäller våldsutövande föräldrars rätt till vårdnad och om att domstolarnas skyldighet att göra en dokumenterad riskbedömning vid vårdnadstvister bör befästas och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1678 av Alexandra Völker och Azadeh Rojhan (båda S):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur bodelningsförrättare kan ges tydligare mandat och möjlighet att tvinga in handlingar för att omöjliggöra för en part att försvåra bodelning och undanhålla information och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att säkerställa att vid skyddade uppgifter på grund av hot från en medförälder bör den medföräldern förlora rätten till umgänge och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1735 av Robert Hannah m.fl. (L):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att det vid bodelning ska bli lättare att föra över skulder och kostnader som kan härledas till mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck till den våldsamma partnern och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om statens ansvar vid utdragen bodelning och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1836 av Ida Ekeröth Clausson m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barn bör ha rätt till eget ombud i vårdnadstvister och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1895 av Yasmine Bladelius och Anna Wallentheim (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om hur barn ska kunna ha fler än två juridiska vårdnadshavare och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2045 av Sanne Lennström m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt införa en tidsgräns för när en bodelning ska vara genomförd och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2073 av Michael Rubbestad m.fl. (SD):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur betänketiden vid skilsmässa kan avskaffas i de fall det förekommer våld eller liknande brott mot barn eller person inom äktenskapet och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagstiftningen bör revideras på sådant vis att domare som dömer i en vårdnadstvist har en skyldighet att direktkommunicera med barnet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2023/24:2212 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson och Ulrika Heindorff (båda M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över lag 1904:26 för att modernisera den och ge möjlighet att vara borgerlig vigselförrättare för svenska brudpar i grannländer och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra för svenska borgerliga vigselförrättare att få sitt förordnande prövat för vigsel i de nordiska grannländerna för svenska medborgare och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över vigselförrättarens villkor och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2449 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inget barn med skyddade personuppgifter eller med skyddat boende ska tvingas till umgänge med en förälder mot sin vilja och tillkännager detta för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inget barn som blivit utsatt för våld, eller bevittnat våld mot den ena föräldern, ska tvingas till umgänge med den andra föräldern om denna är förövaren, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagstifta om att barn ska få egna juridiska ombud i mål om vårdnad och umgänge och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att granska användningen av tillfällig vårdnad och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Domstolsverket i uppdrag att ta fram och genomföra utbildningsinsatser för verksamma jurister vid domstolarna och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2481 av Martina Johansson m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sambor ska kunna avtala om att deras gemensamma bostad ska utgöra samboegendom även om den inte införskaffats för gemensamt bruk och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning som ser över regelverket avseende bodelning och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör göras en översyn av systemet med framtidsfullmakter och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta ett frivilligt digitalt register över framtidsfullmakter och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att blivande föräldrar ska kunna bekräfta föräldraskapet redan under graviditeten och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om dokumentation om den genetiska kopplingen till barnet och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att begränsa möjligheten att häva föräldraskap och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att garantera skyddet för de barn som tillkommer genom altruistiskt surrogatmoderskap utomlands genom att se över hur processen för att fastställa föräldraskapet kan påskyndas och om fastställandet av föräldraskap oavsett hur ett barn tillkommit, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av lagstiftningen i syfte att säkerställa barnets rätt till kontakt och umgänge med för barnet viktiga vuxna och ta vidare förslag om föräldrafullmakt och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten för ett barn att ha fler än två vårdnadshavare och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om krav på medling för att få väcka talan i ett mål om vårdnad, boende eller umgänge avseende barn samt om att se över kostnaden vid upprepade domstolsprocesser och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barnfridsbrott, psykiskt våld samt risk för våld, trakasserier eller andra kränkningar ska ha bäring på frågor om vårdnad och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bedömningen av föräldra- och omsorgsförmåga enligt föräldrabalken och lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga bör harmoniera och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en förälder som dödar den andra föräldern automatiskt ska förlora vårdnaden om barnen och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att förordna ett juridiskt biträde för barn i frågor som rör vårdnad, boende och umgänge och tillkännager detta för regeringen.
50. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska återkomma till riksdagen med förslag på hur man kan förändra systemet med gode män, förvaltare och förmyndare och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2499 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över om en förälder med ensam vårdnad och skyddad identitet ska kunna byta efternamn på barnen utan samtycke från den andra föräldern och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kartlägga hur sambolagen förhåller sig till informella barnäktenskap och tillkännager detta för regeringen.
46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en översyn av försörjningsskyldigheten mellan makar och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2504 av Runar Filper (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om föräldrapåverkan och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om domstolstrots och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över rättsförhållandet mellan barn och föräldrar i föräldrabalken, liksom direktiv och rekommendationer från myndigheter, och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2588 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att dom om våld i nära relation alltid ska ha betydelse vid beslut om vårdnad och umgänge vid vårdnadstvister och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kvinnor som lever under skyddad identitet aldrig ska åläggas att ansvara för att lämna barn hos förövaren när umgängesrätt föreligger, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S):

121. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett nationellt ställföreträdaregister för gode män och förvaltare och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2636 av Jennie Nilsson m.fl. (S):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den nationella strategin för att förebygga och bekämpa våld mot barn också ska inkludera familjerätten med tillhörande myndigheter och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka barnrättsperspektivet i mål om vårdnad, boende och umgänge och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över införandet av juridiska ombud för barn i ärenden som rör vårdnad, boende och umgänge, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att snarast presentera en proposition till riksdagen med förslag om att öka barnrättsperspektivet i mål om vårdnad, boende och umgänge och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barns rätt till ett liv fritt från våld är överordnad kontaktprincipen och tillkännager detta för regeringen.

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över en utvidgning av lagstiftningen om vårdnadsöverflyttning, med syftet att våldsutövaren inte heller ska kunna vara barnets boendeförälder, och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över en utvidgning av lagstiftningen om vårdnadsöverflyttning, med syftet att våldsutövaren inte heller ska kunna ha oövervakat umgänge med barnet, och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över en utvidgning av när vårdnadsöverflyttning ska initieras vid våld i familjen, inklusive vid hedersrelaterat våld och förtryck, och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska se över umgängesformen umgänge med umgängesstöd och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om våld mot syskon och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en översyn ska göras för att inom lagstiftningen tydliggöra ansvarsförhållandena vid våld i nära relation och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla medlingsinstrumentet och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en tidsgräns vid bodelning, och att regeringen ska återkomma till riksdagen, och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om åtgärder för att lagstiftningen om framtidsfullmakter ska bli känd och efterlevas av berörda aktörer och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om införandet av ett nationellt testamentsregister och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en proposition med anledning av en familjerättslig lagstiftning för alla och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2640 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S):

72. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om boende och vårdnad och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP):

41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa faderskapspresumtion för ogifta sambor och tillkännager detta för regeringen.

115. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en granskning av hur lagstiftning om vårdnad, boende och umgänge efterföljs och tillkännager detta för regeringen.
116. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att inget barn med skyddade personuppgifter eller med skyddat boende ska tvingas till umgänge med en förälder mot sin vilja och tillkännager detta för regeringen.
117. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge barn egna juridiska ombud i vårdnadsfall och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP):

85. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att inget barn med skyddade personuppgifter eller med skyddat boende ska tvingas till umgänge med en förälder mot sin vilja och tillkännager detta för regeringen.
86. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten för barn att få egna juridiska ombud i mål om vårdnad och umgänge och tillkännager detta för regeringen.
87. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Domstolsverket i uppdrag att ta fram och genomföra utbildningsinsatser för verksamma jurister på domstolarna och tillkännager detta för regeringen.
90. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda om kravet på betänketid vid äktenskapsskillnad ska tas bort i vissa situationer och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2**Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet**

Motion	Motionärer	Yrkanden
12. Motioner som bereds förenklat		
2023/24:331	Camilla Mårtensen (L)	
2023/24:407	Mikael Eskilandersson m.fl. (SD)	4, 8–12, 16–20, 22–25, 27–29, 31–38 och 40
2023/24:437	Nadja Awad m.fl. (V)	13
2023/24:507	Alexandra Anstrell och Mats Green (båda M)	
2023/24:738	Boriana Åberg (M)	
2023/24:818	Johan Andersson (S)	
2023/24:921	Ulrika Westerlund m.fl. (MP)	2–4 och 6
2023/24:1053	Gunilla Carlsson och Dzenan Cisija (båda S)	
2023/24:1072	Anna Wallentheim och Daniel Vencu5 Velasquez Castro (båda S)	
2023/24:1116	Boriana Åberg (M)	
2023/24:1230	Ulrika Heie (C)	
2023/24:1295	Malin Larsson och Peter Hedberg (båda S)	
2023/24:1374	Torsten Elofsson (KD)	
2023/24:1378	Ingemar Kihlström (KD)	1 och 2
2023/24:1475	Markus Wiechel och Alexander Christiansson1–3 (båda SD)	
2023/24:1678	Alexandra Völker och Azadeh Rojhan (båda S)4	
2023/24:1735	Robert Hannah m.fl. (L)	6 och 7
2023/24:2045	Sanne Lennström m.fl. (S)	
2023/24:2073	Michael Rubbestad m.fl. (SD)	8
2023/24:2212	Ann-Charlotte Hammar Johnsson och Ulrika1–3 Heindorff (båda M)	
2023/24:2449	Ulrika Westerlund m.fl. (MP)	5
2023/24:2481	Martina Johansson m.fl. (C)	1, 3–5, 8–10, 15, 18, 20 och 50
2023/24:2499	Helena Vilhelmsson m.fl. (C)	28 och 46
2023/24:2504	Runar Filper (SD)	1, 6 och 8

2023/24:2617	Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S)	121
2023/24:2636	Jennie Nilsson m.fl. (S)	21, 24 och 26– 28
2023/24:2664	Janine Alm Ericson m.fl. (MP)	41
2023/24:2669	Märta Stenevi m.fl. (MP)	87 och 90